GŁOS SZKOŁY ZAWODOWEJ

ORGAN STOW.
NAUCZYCIELI SZKÓŁ
ZAWODOWYCH

ROK V

MIESIĘCZNIK

Nr. 8

WARSZAWA — 1934

GŁOS SZKOŁY ZAWODOWEJ

ORGAN STOWARZYSZENIA NAUCZYCIELI SZKÓŁ ZAWODOWYCH

Nr. 8 **PAŹDZIERNIK** **ROK VI**

I OGÓLNOKRAJOWY ZJAZD INSTRUKTORÓW SZKÓŁ ZAWODOWYCH

odbędzie się w piątek 2 listopada b. r. w Warszawie w Państw. Szkole im. Roeslerów (Chłodna 33)

PROGRAM

W piątek dnia 2-go listopada 1934 r. ✪ Posiedzenie 1, o godz. 10: 1) Otwarcie Zjazdu, 2) Wybór Prezydjum, 3) Przemówienie powitalne, 4) Wybory Komisji wyborczej i wnioskowej, 5) Referat kol. A. Dobrankiewicza „Instruktor jako nauczyciel i wychowawca", 6) Referat kol. inż. Czerwińskiego. Przerwa. ✪ Posiedzenie 2, o godz. 16: 1) Referat kol. F. Podmiotko „Podstawy nauczania rzemiosła", 2) dyskusja, 3) Sprawozdanie z działalności Sekcji Głównej, 4) Wybory Sekcji Głównej, 5) Przyjęcie wniosków, 6) Zamknięcie Zjazdu.

WALNY ZJAZD DELEGATÓW

VII Zwyczajny Walny Zjazd Delegatów S. N. S. Z. odbędzie się w niedzielę dnia 4 listopada roku bież. w Warszawie w gmachu Szkoły Handlowej im. Roeslerów (ul. Chłodna 33). Porządek obrad następujący: Godz. 9. *Zebranie Delegatów poszczególnych Sekcyj:* Szkół technicznych, żeńskich i handlowych, na których będą omawiane sprawy szkół typu zasadniczego i dokształcającego. ✪ Godz. 14. 1. Otwarcie Walnego Zjazdu i wybór Prezydjum. 2. Wybór Komisyj: a) mandatowej, b) wnioskowej, c) budżetowej, d) wyborczej. 3. Odczytanie protokółu z poprzedniego Zjazdu, ogłoszonego w „Głosie Szkoły Zawodowej" Nr. 2 z r. b. 4. Sprawozdania: a) Zarządu Głównego i plan pracy, b) Skarbnika i preliminarz, c) Komisji Rewizyjnej Głównej. 5. Dyskusja nad sprawozdaniami. 6. Ustalenie składki członkowskiej na rok 1934/35. 7. Wybory. a) Prezesa Stowarzyszenia, b) 6 członków Zarządu i zastępców, c) 3 członków Komisji Rewizyjnej Głównej i 2 zast. d) 3 czł. Komisji Rozjemczej i 3 zastępców. 8. Wnioski Kół, Sekcyj i Komisyj. 9. Zamknięcie Zjazdu. ✪ W przeddzień Walnego Zjazdu *w sobotę dn. 3. XI r. b. o godz. 17* w Lokalu S. N. S. Z. (Żórawia 9) odbędzie się posiedzenie *pełnego Zarządu Głównego.* ✪ Na porządku obrad odczytanie protokółu z poprzedniego posiedzenia, oraz omówienie i przyjęcie porządku obrad VII Walnego Zjazdu Delegatów. ✪ 1) Biorą udział w Walnym Zjeździe z głosem decydującym: a) delegaci kół, których wybiera Walne Zgromadzenie Kół (§ 63 statutu) w stosunku 1 delegata na 10 członków, oraz 1 zastępcy na każdych dwóch delegatów. b) członkowie honorowi Stowarzyszenia, c) członkowie Zarządu Głównego, d) Komisji Rewizyjnej Głównej, e) Komisji Rozjemczej Głównej, f) członkowie Sekcyj Głównych, g) przewodniczący Zarządów Okręgowych. ✪ 2) Delegaci winni być zaopatrzeni przez Zarządy Kół w dowody, stwierdzające ich prawo brania udziału w Walnym Zjeździe Delegatów i liczbę głosów, którą rozporządzają. ✪ 3) Zarządy Kół nadsyłają przed Walnym Zjazdem do Zarządu Głównego odpisy protokółu Walnego Zgromadzenia Koła, dotyczą-

ce wyborów delegatów. ✪ 5) W posiedzeniu pełnego Zarządu Głównego biorą udział przewodniczący Kół Stowarzyszenia raz Zarządów Okręgowych lub ich zastępcy. ✪ 6) Członkowie Stowarzyszenia są proszeni o wzięcie licznego udziału w obradach Walnego Zjazdu z głosem doradczym.

SPRAWOZDANIE Z DELEGACJI U P. WICEMINISTRA KONST. CHYLIŃSKIEGO

Dnia 1 października r. b. delegacja Stowarzyszenia w osobach prezesa kol. W. Koronkiewicza, kol. kol. Pawłowskiego, Bartosikówny i Dobrankiewicza przedstawiła p. Wicemin. K. Chylińskiemu najaktualniejsze potrzeby szkolnictwa zawodowego. ✪ Pan Wiceminister życzliwie i z zainteresowaniem wysłuchał danych o pracy Stowarzyszenia i obszernie omówił z delegacją poruszone zagadnienia. W szczególności stwierdził p. Wiceminister, iż nauczycielstwo obok sfer gospodarczych jest powołane do zgłaszania „poprawek na rzeczywistość" w wydanych wytycznych do programów, które powstały na podstawie pewnych idealnych założeń. Postulat przejściowy Pan Wiceminister uznał za godny uwagi, zaznaczając, iż może on być uwzględniony przez odpowiednią konstrukcję programów, lub też kursy dopełniające. ✪ Na wyrażone przez delegację pragnienie przyspieszenia realizacji ustawy o ustroju szkolnictwa p. Wiceminister oświadczył, iż w roku szkolnym 1935/36 pójdą licea rolnicze, a w miarę możności Ministerstwo uruchomi i inne typy szkół, których prowadzenia wymagać będą potrzeby życia gospodarczego. ✪ Co się tyczy Państwowej Rady Oświaty Zawodowej, to zwołanie tak dużego kolegjum uznał Pan Wiceminister za przedwczesne, dopóki nie zostaną ukończone prace przygotowawcze. ✪ Delegacja poruszyła jeszcze sprawę konieczności powiększenia budżetu Ministerstwa w dziale szkolnictwa zawodowego i tworzenia większej ilości szkół zawodowych państwowych. Pan Wiceminister. uznając w zasadzie słuszność postulatu, uważa, że wydatne powiększenie ilości szkół państwowych zawodowych jest sprawą dość złożoną wobec dużej ich kosztowności. ✪ Pan Wice-

minister pożegnał delegację wezwaniem do składania rzeczowych uwag w sprawie potrzeb szkolnictwa zawodowego, które będą uwzględniane w toku prac Ministerstwa.

---

inż. M. Bogdanowicz. Katowice

OGÓLNE UWAGI O SIECI SZKÓŁ W POŁUDNIOWO ZACH. OBSZARZE POLSKI

(dokończenie).

XIII. O przypuszczalnym dopływie kandydatów do szkół technicznych Województwa Śląskiego może dać pewien obraz statystyka, tycząca się szkolnictwa powszechnego tegoż województwa według danych Wydziału Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego za rok 32/33. I tak:

1) w okręgu Bielsko, Cieszyn, Pszczyna (koło Bielskie) było szkół powszechn. 6 kl. 18 z liczbą dzieci 1862, szk. powszechn. 7 klas. 28 z liczbą dzieci 1498, szkół powsz. 8 klas. 19 z liczbą dzieci 969, razem 65 z liczbą dzieci 4329. *2) w okręgu Katowice, Król. Huta, Świętochłowice (Koło Katowickie)* było szkół powszechnych 6 klas. 5 z liczbą dzieci 2.841, szkół powszechn. 7 klas. 40 z liczbą dzieci 7.645 szkół powszechn. 8 klas. 107 z liczbą dzieci 10.004, razem 152 z liczbą dzieci 20.490. 3) *w okręgu Rybnickim:* było szkół powszechn. 6 klas. 17 z liczbą dzieci 4.363, szkół powszechn. 7 klas. 23 z liczbą dzieci 2.768, szkół powszechn. 8 klas. 19 z liczbą dzieci 8.234, razem 59 z liczbą dzieci 15.365 4) *w okręgu Lubliniec, Tarnowskie Góry:* było szkół powsz. 6 klas. 4 z liczbą dzieci 2.061, szkół powszechn. 7 klas. z liczbą dzieci 2.243, szkół powszechn. 8 klas. 2 z liczbą dzieci 1.821, razem 13 z liczbą dzieci 6.127. Rozmieszczenie szkół wyższych ogólnokształcących (8 klasowych) przedstawia się, jak następuje: 1) *Bielsko, Cieszyn, Pszczyna,* — 4 szkoły, przyczem było w roku 1932/33, w klasach 3-cich 351 uczniów, w klasach 4-tych 298 uczniów, w klasach 5-tych 162 uczniów, w klasach 6-tych 181 uczniów. 2) *Katowice, Król.*

Huta, Mysłowice, Siemianowice, Szopienice, Nowy Bytom, Mikołów — 9 szkół, przyczem było w roku 1932/33: w klasach 3-cich 517 uczniów, w klasach 4-tych 437 uczniów, w klasach 5-tych 372 uczniów, w klasach 6-tych 356 uczniów. *3) Szarlej, Tarnowskie Góry, Ruda Śląska, Żory — 5 szkół, przyczem było w roku 1932/33* w klasach 3-cich 255 uczniów, w klasach 4-tych 210, w klasach 5-tych 175 uczniów, w klasach 6-tych 112 uczniów. 4) *Lubliniec, Rybnik — 2 szkoły, przyczem było w roku 1932/33:* w klasach 3-cich 195 uczniów, w klasach 4-tych 129 uczniów, w klasach 5-tych 85 uczniów, w klasach 6-tych 44 uczniów. ✪ W całem zatem Województwie Śląskiem było w roku 1932/33 20 szkół ogólnokształcących 8 klasowych, przyczem w 6-tych klasach było razem 693 uczniów. Jeżeli przyjmiemy teoretycznie (wobec niezrozumienia czy niechęci w stosunku do szkół zawodowych na Śląsku jest to narazie wątpliwe), że 20% młodzieży skieruje się do szkół technicznych typu licealnego oraz także część absolwentów 7 klasy, a nawet maturzystów, to przybliżona liczba kandydatów do liceów technicznych, biorąc ponadto pod uwagę cały okręg południowo-zachodni nie powinna być niższa od 300, co pozwoliłoby na otwarcie *od 10 do 12 liceów zawodowych w czem 8 do 9 szkół technicznych.* XIV. Na rozpatrywanym obszarze, licząc się z oddziaływaniem Krakowa, mamy następujące szkoły techniczne (według dawnej terminologji) typu zasadniczego, a mianowicie: 1) Dąbrowa Górnicza wydział elektromechaniczny, kształcący techników ruchu dla zakładów górniczych, hutniczych i ciężkiego przemysłu maszynowego. 2) Katowice — wydział mechaniczny ogólny. 3) Bielsko — wydział mechaniczny i 4) Kraków — wydział mechaniczny. ✪ Inż. K. Pillich we wspomnianym już na początku artykule podaje według obliczeń M. W. R. i O. P. z r. 1928, że zapotrzebowanie na techników wynosi dla przemysłu maszynowo - metalowego rocznie 180. Ponieważ przemysł rozpatrywanego obszaru reprezentuje około 1/3 przemysłu całego państwa, więc odpowiadające mu zapotrzebowanie na techników ze stopniem licealnym według nowej ustawy o szkołach zawodowych wyraziłoby się liczbą 60. Ta liczba zaś wymagałaby 3 szkół techników mechaników. Przyczem 2 z nich winny znajdować się bezspornie

w Krakowie i Katowicach, zaś trzecia ze względu na bliskość Dąbrowy Górniczej od Katowic raczej w Bielsku, biorąc w tym ostatnim wypadku ponadto pod uwagę tradycję szkoły, wyrobiony personel nauczycielski i dobrze wyposażone warsztaty mechaniczne. ✪ Mimochodem należy zauważyć, że w r. 1931 było w całej Polsce 16 szkół mechanicznych, elektromechanicznych i kolejowych, któreby dawały rocznie około 320 absolwentów techników. Jeżeli z liczby tych szkół odliczyć szkoły Kolejowe w liczbie 4, pozostałoby jeszcze 12 szkół, dających około 240 techników rocznie — kontyngent, przewyższający obecnie zapotrzebowanie samego przemysłu przynajmniej o 60 osób. ✪ Rzeczywistość ostatnich lat wykazuje, że i to przewidywanie jest optymistyczne. Najbliższa jednak przyszłość wobec wyraźnych znaków poprawy w przemyśle może wnieść nieprzewidywane korrektury na lepsze. Narazie należy przyjąć, że liczba szkół techniczno-mechanicznych w Polsce nie może być wyższa od 16 (raczej niższa) zaś na Śląsku od 2. ✪ XV. Na rozpatrywanym obszarze mamy 2 szkoły. 2-letnie mistrzów maszynowych: w Bielsku, Katowicach i (licząc się z oddziaływaniem) w Krakowie. Szkoły te mają dać około 45 kandydatów rocznie, co odpowiada zatrudnieniu 800 do 900 mistrzów maszynowych (patrz rozdz. IX) w większym przemyśle i mniejszych przedsiębiorstwach. ✪ Stosunek taki należy uważać jako osiągalny stopniowo na okres najbliższego dziesięciolecia. ✪ XVI. Szkoły rzemieślnicze na wymienionym obszarze są b. nieliczne, a mianowicie: Oświęcim — wydział ślusarski, Częstochowa — wydział ślusarski, Kraków — wydział ślusarski. Wynika z tego, że Województwo Śląskie nie posiada ani jednej szkoły, kształcącej wykwalifikowanych robotników (tokarzy. ślusarzy, kowali, monterów maszynowych lub urządzeń ruchu, operatorów maszynowych, odlewników, hartowników). Stan taki należy uznać za wysoce niezadowalający, nawet mając zastrzeżenia co do kształcenia robotników wykwalifikowanych dla przemysłu poza fabryką w odrębnych szkołach dziennych typu gimnazjalnego. ✪ XVII. Ostateczne wnioski: a) Zestawienie wszystkich danych, a w szczególności: natężenie przemysłu i ludności na małym stosunkowo obszarze, liczba szkół średnich oraz wyżej zorganizowanych

szkół powszechnych, niezwykłe dogodne stosunki komunikacyjne, względy polityki narodowościowej wskazują na Katowice, jako na naczelny ośrodek najwyżej zorganizowanego szkolnictwa technicznego. Obok niego za drugi jako pomocniczy ośrodek należy uznać Bielsko. Jeżeli przyjąć, że liczba techników, zatrudniona na rozpatrywanym obszarze wynosi około 600 (patrz rozdz. IX.) to przy 20-letnim okresie użyteczności zapotrzebowanie roczne będzie na około 30 techników, to znaczy połowa tej liczby, do jakiej doszliśmy z obliczeń M. W. R. i O. P. dla całej Polski (patrz rozdz. XIV.) w odniesieniu do rozpatrywanego obszaru łącznie z Krakowem. b) Z charakteru przemysłu rozpatrywanego obszaru wynika, że zapotrzebowanie na technika warsztatowca (właściwe większe fabryki maszynowe to: Chrzanów, Poręba, Zawiercie, Myszków, Rybnik, Siemianowice, Sosnowiec, częściowo większe huty) jest stosunkowo małe i nie powinno przekraczać 10 ludzi rocznie. Natomiast znacznie większe jest zapotrzebowanie na techników ruchu, techników niejako uniwersalnych, którzy zajęci są jako siły pomocnicze przy dozorze urządzeń energetycznych i pomocniczych także w kopalniach, fabrykach chemicznych, i włókienniczych, papierniach. Tak np. w kopalniach technik mechanik może znaleźć zajęcie w następującym charakterze: 1) dozorcy maszynowego (na powierzchni i dole), 2) sztygara maszynowego (na powierzchni i dole), 3) kierownika warsztatu reperacyjnego, 4) kreślarza w biurze technicznem. c) Przy projektowaniu szkół dla przemysłu metalowego nie wolno zapomnieć o tak ważnej jego gałęzi, jaką jest odlewnictwo. W artykule pod tytułem „Przemysł odlewniczy w odrodzonej Polsce“ (Przegląd Techniczny — Zeszyt Pamiątkowy z 23 — 30 stycznia 1929 r.) inż. K. Gierdziejewski pisze, co następuje: „Jednak możliwość należytego rozwoju przemysłu odlewniczego nasuwa pewne obawy, a to spowodu poważnego braku sił wykonawczych. Obliczenie moje, przeprowadzone w związku ze sprawą szkolenia formierzy i rdzeniarzy, wykazuje, iż — skromnie licząc — potrzebować będziemy w okresie najbliższych 10 lat przeszło 7.000 formierzy, przeszło 400 majstrów i techników odlewniczych, jak również poważną ilość sił o specjalnem wykształceniu aka-

demickiem. Pamiętając, iż przemysł odlewniczy jest przemysłem podstawowym, zrobić musimy duży wysiłek, aby, przy pomocy rządu, związków komunalnych i przemysłowych, sprawę tę opanować i nie dopuścić do zahamowania rozwoju gospodarczego kraju, co niewątpliwie nastąpi w razie opóźnienia rozwoju przemysłu odlewniczego". ✪ Ponieważ Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe posiadają dużą odlewnię (3 żeliwniaki: 700 mm, 500 mm i 250 mm średnicy światła) i pierwszorzędnego instruktora, należy w nich obok szkoły w Pabjanicach zapoczątkować racjonalną naukę odlewnictwa. ✪ d) W świetle powyższych rozważań rozmieszczenie szkół przedstawiałoby się odnośnie do rozpatrywanego obszaru, jak następuje: *Katowice.* 1) Szkoła mechaniczna typu licealnego o kierunku konstruktorsko - energetycznym, 2) szkoła mechaniczna typu gimnazjalnego ślusarsko-tokarska i ślusarsko - narzędziowa, 3) szkoła odlewnicza typu gimnazjalnego, 4) 2 letnia szkoła mistrzów maszynowych, 5) 2 letnia szkoła mistrzów odlewniczych ((te dwie ostatnie, a szczególniej piątą możnaby, a nawet wskazanemby było potraktować jako szkoły wieczorowe). ✪ *Bielsko.* 1) Szkoła mechaniczna typu licealnego o kierunku warsztatowym 2) Szkoła mechaniczna typu gimnazjalnego o kierunku warsztatowym, 3) 2-letnia szkoła mistrzów maszynowych ze znajomością reperacji i montażu maszyn włókienniczych, 4) szkoła stolarsko meblowa i modelarska typu gimnazjalnego. *Dąbrowa Górnicza.* 1) Szkoła mechaniczna typu gimnazjalnego z kierunkiem kowalskim i maszynowo - ślusarskim. 2) Szkoła odlewnicza typu gimnazjalnego. ✪ Ponadto cały szereg kursów wieczorowych specjalnych przez instytucje prywatne jak T-wo Kursów Technicznych lub Instytut Rzemieślniczy. ✪ W następujących miastach należy umieścić następujące szkoły niższe: 1) Tarnowskie Góry — szkoła ślusarska. 2) Skoczów — szkoła ślusarska. 3) Zory — szkoła ślusarska i odlewnicza. 4) Rybnik — szkoła ślusarska z uwzględnieniem znajomości maszyn rolniczych ich dozoru i reperacyj.

mgr. Edward Mościcki — Warszawa.

WARUNKI ZAKŁADANIA PRYWATNYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH I KURSÓW ZAWODOWYCH

Sprawę zakładania prywatnych szkół zawodowych i kursów zawodowych normuje ustawa z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz. 343) i rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 7 czerwca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 473). ✪ Obowiązujące w dziedzinie szkolnictwa normy przewidują istnienie szkół dla młodzieży i dla dorosłych; szkoły te mogą realizować program nauczania systematyczny, szkoły oraz kursy systematyczne ewentualnie mogą realizować program nauczania niesystematyczny, kursy niesystematyczne. ✪ Wobec tego, że najczęściej spotykamy się ze sprawą zakładania szkół oraz kursów systematycznych dla młodzieży, rozpatrzymy przedewszystkiem przepisy, sprawę powyższą normujące, ażeby w końcu artykułu omówić warunki zakładania szkół dla dorosłych, ewentualnie kursów realizujących program niesystematyczny, o ile warunki te będą odbiegały od ogólnie obowiązujących przepisów*). ✪ Wymienione w art. 2 przytoczonej na wstępie ustawy warunki uzyskania zezwolenia władzy szkolnej, na otwarcie i prowadzenie szkoły dadzą się podzielić na dwie grupy: a) warunki osobiste, b) warunki rzeczowe. ✪ Warunki osobiste odnoszą się bezpośrednio do osoby właściciela; winien on być obywatelem polskim, o ile zaś obywatelstwa polskiego nie posiada, winien uzyskać zezwolenie Ministra W. R. i O. P. zwalniające go od tego warunku. ✪ Właścicielem szkoły może być albo osoba fizyczna (mogąca być podmiotem praw i obowiązków) albo osoba prawna, np. stowarzyszenie lub spółka w rozumieniu prawa handlowego obowiązującego w Polsce; statut stowarzyszenia (spółki) winien

*) Wszędzie, gdzie używam wyrazu szkoła, rozumieć należy również i kursy.

mieć przewidziane zakładanie szkół i kursów; osoba prawna, nie posiadająca statutowego upoważnienia do tego rodzaju działalności, nie może ubiegać się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie szkoły. Wszelkie czynności prawne wymienionych osób prawnych winny być powzięte zgodnie z obowiązującemi w statucie przepisami; nie mogą więc np. ubiegać się o zakładanie szkół oddziały i koła prowincjonalne stowarzyszeń (np. Koła Polskiej Macierzy Szkolnej lub Tow. N. S. W.) gdyż nie posiadają one osobowości prąwnej i nie mogą skutecznie się zobowiązywać wobec władz szkolnych; może to uczynić jedynie tylko stowarzyszenie, jako całość. ✪ Organizacje, czerpiące swą osobowość prawną z prawa kanonicznego na podstawie konkordatu ze Stolicą Apostolską, mają również prawo do ubiegania się o zezwolenie na założenie szkół pod warunkiem, że statut ich przewiduje tego rodzaju działalność. ✪ Natomiast pewne wątpliwości natury prawnej zachodzą w stosunku do gmin wyznaniowych żydowskich, których statut nie przewiduje prowadzenia szkół ogólnokształcących i zawodowych, lecz tylko jedynie szkoły religijne; praktyka władz rozstrzygnęła tę kwestję w kierunku przychylnym dla powyższych gmin. ✪ Wywody powyższe odnoszą się do samej natury osób. ubiegających się o założenie szkoły. Osoby fizyczne winny ponadto przedłożyć pisemne stwierdzenie właściwych władz państwowych, że zachowywały się nienagannie pod względem moralności oraz w stosunku do Państwa; wystawia je każdorazowo właściwe terytorjalne starostwo powiatowe (grodzkie). ✪ Przechodzę do omówienia warunków rzeczowych; składają się na nie: ✪ 1) statut szkoły, 2) program nauczania, 3) zapewnienie szkole odpowiedniego lokalu i wyposażenia w urządzenia i pomoce naukowe, 4) wykazanie, że środki utrzymania szkoły będą wystarczające. ✪ Przy opracowaniu projektu statutu szkoły trzeba pamiętać, że zgodnie z brzmieniem § 223 rozporządzenia Ministra WR. i OP. z dnia 21. XI. 1933 r. (Nr. I Pr. 4051/33 — Dz. U. Min. WR. i OP. Nr. 15 poz. 202) termin i sposób organizowania szkół w myśl zasad powyższego rozporządzenia określą osobne zarządzenia Ministra WR. i OP.; do czasu więc ukazania się tych zarządzeń należy przy organizowaniu szkół wzorować

się na istniejących obecnie typach organizacyjnych; w przyszłości szkoły te zostaną przekształcone według zasad ustalonych w ustawie o ustroju szkolnictwa; otrzymają one wtedy stosowny plan przejścia z jednego ustroju na drugi, jak również odpowiednią nazwę szkoły. ✪ Program winien być opracowany gruntownie i celowo. ✪ Wykaz posiadanych (ewent. przewidywanych) pomocy naukowych winien być opracowany fachowo, urządzenie lokalu jak również sam lokal winien odpowiadać wymogom ogólnym z punktu widzenia bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzkiego jak również wymogom specjalnym — z punktu widzenia potrzeb szkolnych. Zgodnie z § 10 wymienionego na wstępie rozporządzenia — o przydatności lokalu przeznaczonego na szkołę orzeka wojewódzka władza administracji ogólnej — pod względem potrzeb szkolnych zaś władza szkolna. ✪ Jednym z najbardziej ważnych i trudnych do wypełnienia jest warunek wykazania, że środki utrzymania szkoły będą wystarczające; w dalszym ciągu warunek ten będę nazywał w krótkości gwarancją majątkową szkoły. ✪ Przy ustanowieniu powyższego warunku przyświecały ustawodawcy dwa cele: 1) aby nie dopuścić do powstawania szkół słabych finansowo, skazanych zgóry na zagładę, 2) aby nie dopuścić do zwijania szkół w środku roku szkolnego ze szkodą dla uczniów i nauczycieli. ✪ Ażeby ten cel osiągnąć, należy żądać realnej gwarancji w postaci majątku posiadającego cechę stałości; tego rodzaju majątkiem może być: ✪ 1) realna kaucja hipoteczna na nieruchomości będącej własnością założyciela szkoły lub poręczyciela; w ustanawiającym ją akcie rejentalnym należy wyraźnie zaznaczyć cel gwarancji; ✪ 2) depozyt gotówkowy złożony w jednej z upoważnionych do tego instytucyj; ✪ 3) weksel gwarancyjny, 4) złożenie (w liczbie gwarantującej utrzymanie szkoły) deklaracyj rodziców, obowiązujących się do uiszczania przez cały rok szkolny opłat szkolnych (zależy od swobodnego uznania władzy). ✪ Poza tem założyciel winien złożyć odpowiednie oświadczenie (deklarację), że przyjmuje na siebie wszelkie zobowiązania materjalne, wynikające z tytułu prowadzenia szkoły; podpis winien być rejentalnie uwierzytelniony. ✪ Wysokość kwoty gwarancyjnej oraz jej realność określi władza szkolna na

podstawie nadesłanego rocznego preliminarza budżetu szkoły, opartego na realnych podstawach (o ile kursy realizują swój program w krótszym okresie czasu np. ½ roku, to preliminarz budżetu należy sporządzić za ten czasokres) oraz na podstawie nadesłanego: ✪ 1) albo wyciągu hipotecznego nieruchomości, będącej własnością założyciela szkoły lub poręczyciela, ✪ 2) albo dowodu posiadania odpowiedniej kwoty w gotówce, ✪ 3) albo dowodów zajmowania odpowiedniego stanowiska. ✪ W zależności od rodzaju zabezpieczenia właściciel za zgodą władzy szkolnej ustanawia: 1) albo kaucję hipoteczną na nieruchomości, 2) albo depozyt gotówkowy, 3) albo weksel gwarancyjny. 4) albo wreszcie nadsyła odpowiednią ilość deklaracyj rodzicielskich. ✪ Wysokość kwoty gwarancyjnej zależy od sumy ogólnej, wymienionej po stronie „rozchód" w preliminarzu budżetu; wahać się ona może, w zależności od uznania władzy szkolnej, w granicach od całkowitej sumy rozchodu do jego połowy. ✪ Inaczej nieco przedstawia się sprawa gwarancji majątkowej odnośnie do osób prawnych o charakterze publiczno-prawnym (Związki komunalne, gminy wiejskie i miejskie itd.). Osoby powyższe winny przedłożyć dowód, że odpowiednia, ustalona przez władzę szkolną na podstawie nadesłanego preliminarza budżetu, kwota została wstawiona do globalnego budżetu, zaaprobowanego przez władzę nadzorczą; w braku tego rodzaju dowodu odnoszą się do powyższych osób prawnych te same przepisy co i do osób prywatnych. ✪ Osoby o charakterze prawno - publ. doręczają również deklaracje a n a l o g i c z n i e d o osób prywatnych. ✪ Teraz przejdę do praktycznej części, t. zn. omówię sposób, w jaki należy starać się o uzyskanie zezwolenia na otwarcie szkoły. ✪ Starania te składają się z dwóch etapów: I. Wniesienie podania do władzy szkolnej i dołączenie: 1) świadectwa obywatelstwa, 2) zaświadczenia o nienagannem zachowaniu się pod względem moralnym i w stosunku do Państwa, wystawionego zgodnie z wymogami okólnika Ministerstwa WR. i OP. Nr. 108 z dnia 24.VI.1932 r. (Dz. Urz. Min. WR. i OP. Nr. 4 poz. 48), 3) 3 egzemplarzy projektu statutu szkoły, podpisanego przez założyciela; wzór statutu szkół zawodowych znajduje się w Monitorze Polskim Nr. 145 z r. 1932 poz. 178, 4) 2 e-

gzemplarzy programu szkoły, 5) rocznego preliminarza budżetu szkoły, opartego na realnych podstawach, 6) odręcznego planu lokalu szkoły, podającego dokładnie wszystkie wymiary jak również przeznaczenie poszczególnych ubikacyj; 7) zaświadczenia Urzędu Wojewódzkiego (Komisarjatu Rządu na m. st. Warszawę) o przydatności lokalu na potrzeby szkoły z punktu widzenia wymogów bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzkiego; o ile szkoła mieści się w lokalu publ. szkoły powszechnej, to należy dołączyć zezwolenie Inspektora szkolnego na korzystanie z lokalu; o ile zaś mieści się w lokalu prywatnej szkoły, to należy dołączyć dowód stwierdzający zgodę właściciela szkoły na korzystanie z lokalu, 8) ponadto należy doręczyć dowody stwierdzające posiadanie majątku gwarantującego, że środki utrzymania szkoły będą wystarczające; dowodami takiemi są: a) albo wyciąg hipoteczny nieruchomości, będącej własnością założyciela szkoły lub poręczyciela, b) albo dowód posiadania odpowiedniej kwoty w gotówce, c) albo dowód zajmowania odpowiedniego stanowiska, 9) wreszcie do podania należy dołączyć preliminarz budżetu projektowanej szkoły. O ile założycielem szkoły jest osoba prawna, to winna doręczyć zamiast dokumentów wymienionych w p. 1 — 2 następujące załączniki: 1) statut stowarzyszenia, 2) wykaz członków zarządu stowarzyszenia. ✪ Władza szkolna rozpatruje podanie i określa rodzaj i wysokość kwoty gwarancyjnej oraz czyni ewentualnie zmiany i uzupełnienia w programie i statucie szkoły. ✪ II etap. Na podstawie decyzji władzy szkolnej założyciel ustanawia gwarancję do wysokości sumy, ustalonej przez władzę szkolną, a na dowód tego nadsyła: 1) albo wypis aktu rejentalnego, ustanawiającego kaucję hipoteczną oraz wyciąg z wykazu hipotecznego na dowód, że kaucja została do powyższego wykazu wciągnięta; 2) albo dowód ustanowienia depozytu gotówkowego, 3) albo wreszcie weksel gwarancyjny. ✪ Nadesłanie dokumentów, wymienionych pod I i II jest dowodem spełnienia warunków wymienionych w p. 1 — 4 ust. 1 art. 2 wymienionej na wstępie ustawy. ✪ Na tej podstawie władza szkolna wydaje orzeczenie, stwierdzające spełnienie warunków, wymaganych do założenia szkoły. ✪ O ile w ciągu 3-ch miesięcy od chwili

wniesienia podania założyciel nie otrzyma odpowiedzi, ma prawo szkołę otworzyć. ✪ Dotychczas, zgodnie z zapowiedzią na wstępie uczynioną, omawiane były warunki uzyskania zezwolenia na otwarcie szkoły dla młodzieży: szkoły te realizowały systematyczny program nauczania. ✪ Zakładanie szkół dla dorosłych normuje wymieniona na wstępie ustawa z dnia 11.III.1932 r. o pryw. szkołach oraz zakład. nauk. i wychowawczych, gdyż rozporządzenie Ministra WR. i OP. z dnia 7.VI.1932 r. o pryw. szkołach oraz zakład. nauk. i wychowawczych normuje zakładanie szkół przeznaczonych wyłącznie dla młodzieży. ✪ Wreszcie zakładanie prywatnych kursów dla dorosłych przez towarzystwa oświatowe normuje tymczasowo okólnik Ministerstwa WR. i OP. Nr. 32 z dnia 13.III.1933 r. (I Pol. 857/33). Oto brzmienie powyższego okólnika: ✪ Do czasu wydania do ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 343) rozporządzenia, które analogicznie do rozporządzenia z dnia 7 czerwca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 473) ureguluje całokształt zagadnień związanych ze szkołami i innemi zakładami naukowemi przeznaczonemi dla dorosłych, wyjaśniam po porozumieniu z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, co następuje: ✪ 1) O ile towarzystwa oświatowe mają w swoich statutach przewidziane zakładanie kursów dla dorosłych i organizować je będą wyłącznie dla swoich członków, nie wydając przytem jakichkolwiek świadectw, nie są obowiązane do stosowania się do przepisów ustawy o szkołach prywatnych z dnia 11 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33 poz 343). Wystarczy bowiem zawiadomienie przez te towarzystwa władz administracji ogólnej o otwarciu takich kursów. ✪ 2) O ile cytowane w pkcie 1 towarzystwa organizować będą systematyczne kursy dla dorosłych wogóle, wówczas Kuratorja Okręgu Szkolnego stosować będą do nich zgodnie z okólnikiem z dnia 19 października 1932 r. Nr. I. Pol. 3616/32 *dotychczasową praktykę postępowania*. przestrzegając jednak, by była ona *zgodna z przepisami cytowanej* ustawy o szkołach prywatnych, a zwłaszcza z postanowieniami art. 6. Nadzór pedagogiczny nad takiemi kursami sprawować będzie Kuratorjum, przekazując go wedle

uznania właściwemu inspektorowi szkolnemu. Organizatorzy kursów będą podawali Kuratorjum do zatwierdzenia *program* kursów oraz do wiadomości *czas i miejsce* zajęć na kursach. ✪ 3) O ile cytowane w pkcie 1 towarzystwa organizować będą niestystematyczne kursy dla dorosłych wogóle, wówczas wystarczy zawiadomienie władz administracji ogólnej o otwarciu takich kursów. W razie wątpliwości, czy dany kurs należy zaliczyć do systematycznych, rozstrzyga właściwe Kuratorjum Okręgu Szkolnego. ✪ Na zakończenie muszę dodać, że niniejsza interpretacja zarówno ustawy, jak i rozporządzenia nie jest interpretacją ogólnie obowiązującą, gdyż nie jest ona pokryta autorytetem Ministerstwa WR. i OP., jak również, że w poszczególnych Okręgach Szkolnych mogą być różne odchylenia, o których tutaj nie wspominam z tej prostej przyczyny, że nie mam pod ręką odpowiedniego materjału. Jeśli praca niniejsza przyczyni się choć w niewielkiej mierze do ułatwienia i przyspieszenia zakładania szkół, będę uważał jej cel za całkowicie spełniony.

A. Bildziukiewicz — Wilno.

KSIĘGOWOŚĆ W „WYTYCZNYCH DLA AUTORÓW PROGRAMÓW GIMNAZJÓW KUPIECKICH"

Wydane przez Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych „Wytyczne dla autorów programów gimnazjów kupieckich" zawierają: instrukcję dla autorów programów, organizację gimnazjów kupieckich, ogólne wytyczne pogramowe plan godzin, charakterystykę psychiki młodzieży oraz szkic programów poszczególnych przedmiotów. ✪ W odniesieniu do programów gimnazjów kupieckich „Wytyczne" oznaczają cel w następujący sposób: ✪ „Program i organizacja wychowania zmierzać będzie do wychowania młodzieży na kupców - obywateli, twórczych i świadomych swych obowiązków wobec społeczeństwa i Państwa, przez wyrobienie religijne, moralne, umysłowe i fizyczne z położeniem nacisku na przygotowanie do pracy zawodowej. ✪ Kształce-

nie i wychowanie szkolne zmierzać będzie przedewszystkiem do tego, aby obrany zawód kupiecki stał się istotnie celem i zamiłowaniem młodzieży". ✪ W dążeniu do osiągnięcia celu nauczania i wychowania plan godzin w 3-klasowem gimnazjum kupieckiem został ułożony w ten sposób, że najwięcej godzin wykładowych (16 tyg.) przypada na organizację i technikę handlu oraz technikę reklamy. Podstawowy ten przedmiot nauczania częściowo łączy dotychczasowe przedmioty, jak: nauka o handlu, sztuka sprzedawania, reklama, korespondencja i wiadomości prawno - gospodarcze. Plan godzin przyszłego gimnazjum kupieckiego różni się od dotychczasowych planów szkół handlowych przedewszystkiem uprzywilejowaniem przedmiotu organizacji i techniki handlu, co jest zupełnie zrozumiałe ze względu na cel nauczania i wychowania. Do przedmiotów uprzywilejowanych również można zaliczyć towaroznawstwo (10 godz. tyg.) i geografję gospodarczą (9 godz. tyg.). Ostatnie miejsce w planie godzin przedmiotów zawodowych zajmuje księgowość (2 godz. w kl. II-giej i 3 godz. w kl. III-ciej). Nie ulega wątpliwości, że podział godzin, przeprowadzony pomiędzy poszczególne przedmioty w zasadzie jest słuszny, jednak cyfrowo nasuwa pewne wątpliwości. Liczba godzin wykładowych każdego przedmiotu musi być dostosowana do ilości materjału nauczania, przewidzianego w szczegółowym programie oraz metody nauczania. W odniesieniu do księgowości nie wydaje się możliwem przerobienie w kl. II-giej, przy dwóch godzinach tygodniowo, dość szeroko zakrojonego programu, który został szkicowo podany w „Wytycznych". Materjał nauczania z księgowości w kl. II-giej o tyle jest powiększony, (w stosunku do pierwszego roku nauczania), że dodano nowy dział, dotyczący wykorzystywania księgowości dla celów statystycznych, oraz rozszerzono dział kalkulacji. Jeżeli nawet uwzględnimy pewne wiadomości z księgowości, uzyskane przez młodzież na organizacji i technice handlu, to wiadomości te zbytnio nie odciążą programu, bowem ich zakres jak i wiek uczniów jest minimalny. ✪ Program, podany w „Wytycznych" traktuję jako plan ogólny, wymagający szczegółowego rozwinięcia; jeżeli znajdujemy tam „różne formy kontroli towarów", to w programie szcze-

gółowym należy podać wszystkie formy kontroli, które będą przerabiane. Po szczegółowem rozwinięciu programu dopiero można przystąpić do opracowania, zgodnie z instrukcją dla autorów programów, tabeli liczby godzin, potrzebnych na przerobienie poszczególnych części (działów) programu oraz ćwiczeń i tematów. Pewne próby w tym kierunku już przeprowadzenie i muszę zaznaczyć, że w kl. II-giej przy dwóch godzinach tygodniowo nie da się przerobić całego materjału. Natomiast pobieżne przerobienie materjału nauczania, bez gruntownego opanowania przez młodzież, jest szkodliwe, bowiem ujemnie wpływa na uczniów pod względem wychowawczym. ✪ Wszyscy dokładnie zdajemy sobie sprawę z tego, że ze względu na zdolność przyswajania przez młodzież poszczególnych zagadnień, objętych programem w szkole handlowej, a więc w gimnazjum kupieckiem, nie wszystkie przedmioty wydają się młodzieży jednakowo łatwe lub jednakowo trudne. Niewątpliwie spośród przedmiotów zawodowych do najtrudniejszych należy zaliczyć arytmetykę handlową (matematykę) i księgowość. Chociaż w nowej szkole, dzięki odpowiednim metodom nauczania, pewne trudności da się usunąć, jednak księgowość pozostanie przedmiotem który rozwija w młodzieży logiczne rozumowanie. Chociaż uczniowie przystąpią do przerabiania księgowości w klasie drugiej, jednak pod względem wieku będzie to młodzież, odpowiadająca obecnej klasie I-szej. ✪ Księgowość, jako przedmiot naogół trudny, wymaga od młodzieży nieprzerwanej, w krótkich odstępach czasu dokonywanej, systematycznej pracy, opartej na ćwiczeniach do poszczególnych działów oraz na przerobieniu w ciągu roku kilku tematów, obejmujących pewną całość programu klasy. Niezależnie od tego, same mechaniczne ćwiczenia nie wprowadzą ucznia w koło logicznych rozumowań i wnioskowania, należy ćwiczenia i tematy analizować — omawiać. ✪ Poza argumentami czysto dydaktycznemi, na korzyść księgowości przemawiają interesy ogólno - państwowe i gospodarcze. Księgowość posiada znaczenie nietylko z prywatno - gospodarczego punktu widzenia (kontrola majątku, długów, kalkulacji, statystyki) lecz również i z punktu widzenia gospodarczo - państwowego. Załamywanie się poszczególnych

przedsiębiortw naskutek nierzetelnego prowadzenia ksiąg (straty obywateli) lub ukrywanie obrotów celem uchylenia się od danin publicznych (straty skarbu Państwa) jest skutkiem tego, że pewne sfery gospodarcze cechuje brak zrozumienia znaczenia księgowości. Nowy kodeks handlowy z jednej strony, a wysiłki Ministerstwa Skarbu — z drugiej zmierzają wyraźnie ku temu, ażeby możliwie wszystkie placówki gospodarcze prowadziły księgi handlowe. Jeżeli przyszły kupiec nie nauczy się księgowości w gimnazjum kupieckiem, jeżeli zrozumie, że księgowość w planie godzin w gimnazjum była na ostatniem miejscu, w takim razie trudno będzie władzom skarbowym przekonać go o potrzebie prowadzenia ksiąg handlowych. ✪ Kończąc swoje uwagi, dochodzę do wniosku, że zarówno znaczenie księgowości w życiu gospodarczem prywatnem i państwowem oraz sam materjał do przerobienia z księgowości, jak i metody pracy wymagają większej ilości godzin wykładowych, niż przewidziano w „Wytycznych". Pośredniem wyjściem oczywiście może być skrócenie programu — zmniejszenie materjału do przerobienia. Z tem wiąże się jednak pytanie, czy przyszły obywatel-kupiec potrafi docenić znaczenie księgowości dla celów statystycznych, czy potrafi wykorzystać dane z księgowości dla celów prawidłowej kalkulacji i kontroli, czy wogóle będzie prowadził księgi handlowe, jeżeli nie będzie w tym kierunku dobrze przygotowany przez szkołę.

Leon Szankowski — Czortków.

REFORMA NAUCZANIA JĘZYKÓW NOWOŻYTNYCH W SZKOŁACH HANDLOWYCH

(c. d.)

III. Realizacja metody słuchowej w nauczaniu szkolnem

Zagadnienie doboru odpowiednich płyt gramofonowych odgrywa w realizacji metody słuchowej olbrzymią rolę. Przy wyborze płyt trzeba poza treścią zwrócić szczególną uwagę na rok ich wykonania. Płyty z przed 1927 roku, nienagrane

elektrycznie, nie nadają się do użytku szkolnego. Poza tem należy zwrócić uwagę na osoby „namawiające“. Muszą to być bezwarunkowo rodowici cudzoziemcy, w dodatku pierwszorzędni mówcy, których akcent i intonacja nie podlega żadnym zastrzeżeniom. ✪ Materjał płytowy, będący do dyspozycji nauczyciela języków obcych, jest już bardzo rozmaity. W Niemczech istnieje specjalny instytut, który zajmuje się zastosowaniem gramofonu do celów nauki, nauczania, szerzenia kultury i oświaty pozaszkolnej. Istnieje specjalne stowarzyszenie zajmujące się zastosowaniem płyty w nauczaniu szkolnem. Jednak przywóz płyt z Niemiec jest ogromnie utrudniony. Można go uskutecznić tylko za zezwoleniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu, o ile władza szkolna stwierdzi, że płyt takich nie można sprowadzić z innego kraju. ✪ We Francji zagadnieniem zastosowania płyt w nauczaniu szkolnem zajmuje się „Association des langues vivantes“. Spis płyt zaleconych przez to stowarzyszenie znajdujemy w „Neofilologu“ z. 4 z 1932 roku. Wychodzi specjalne czasopismo „Phonographie à l'Ecole“. Polskie czasopismo o podobnym charakterze „Dźwięk“ przestało niestety wychodzić. Niektóre płyty do nauczania języka francuskiego omawia prof. Zygmunt Stankiewicz w 9 — 10 nr. „Dźwięku“ z roku 1931. ✪ W Polsce mamy do dyspozycji płyty Lingwafonicznego Instytutu w Londynie, który ma oddział w Polsce oraz wydany ostatnio przez prof. B. Kielskiego, na płytach „Syrena - Elektro“ system „Phonoglotte“. Ponieważ używałem w nauczaniu płyt lingwafonicznych, muszę więc płyty te nieco obszerniej omówić. ✪ Na całość metody lingwafonicznej składają się 4 komplety płyt: a) kurs podstawowy (konwersacyjny) 15 płyt plus płyta fonetyczna, b) kurs podróżniczy 15 płyt, c) kurs literacki 10 płyt, d) piosenki 5 płyt. Dla języka angielskiego istnieją jeszcze 2 płyty, „namówione“ przez B. Shawa p. t. „Spoken and Broken English“. Kursy podstawowe składają się z 30 lekcyj, ułożonych progresywnie od najłatwiejszych do najtrudniejszych. Dla orjentacji podaję treść tych lekcyj: (jednolity schemat dla wszystkich języków): ✪ 1. Rodzina. 2. Odwiedziny. 3. Dzieci. 4. Salon. 5. Obiad. 6. Sypialnia. 7. Dom: 8. Ulica w Londynie, Paryżu itd. 9. W hotelu. 10. W resta-

uracji. 11. Podróż koleją. Dworzec kolejowy. 12. W urzędzie pocztowym. 13. Pory roku. 14. Sporty i zabawy. 15. Wakacje na wsi. 16. Na plaży morskiej. 17. Odwiedziny w Londynie, Paryżu itd. 18. Podróż morzem. 19. Wielkie magazyny. 20. W trafice. 21. U fryzjera. 22. Lekarz i apteka. 23. U krawca. 24. U krawczyni i modniarki. 25. Czas. 26. W banku. System monetarny. 27. Handel i przemysł. 28. Automobil. 29. W teatrze. 30. Radjo. ✪ Każda lekcja składa się z opisu i ćwiczenia konwersacyjnego na jego temat. Tekst lekcji podany jest w specjalnym podręczniku, w którym znajduje się całostronicowa rycina, przedstawiająca dokładnie przedmiot każdej lekcji. Istnieją również duże powiększenia tych rycin, służące do nauki szkolnej. ✪ Kurs podstawowy przeznaczony jest właściwie do nauki dla dorosłych bez pomocy nauczyciela. Metodycznie więc nie odpowiada nauczaniu szkolnemu, a teksty lekcyj nie powinny budzić wśród młodzieży większego zainteresowania. Wziąwszy jednak pod uwagę ewentualną organizację kursów językowych dla dorosłych, można śmiało zastosować ten kurs w nauczaniu szkolnem. Kurs ten uczy od pierwszej lekcji rozmowy o rzeczach codziennych, a używając ilustracyj, wprawia w umiejętność kojarzenia napotykanych wyrazów z przedmiotami lub czynnościami, które oznaczają. Uczący się ma możność przyswojenia sobie około 3000 słów, używanych we wszystkich okolicznościach życia. Stwierdzono, że wieśniacy, posiadający zaledwie 600 słów, doskonale dają sobie radę z potoczną rozmową. „Basic" ogranicza się do 850 słów, jeśli więc po przerobieniu kursu u uczniów pozostanie w słowniku czynnym tylko ⅓, będzie to bardzo dużo. ✪Kursy podróżnicze składają się również z 30 lekcyj, prowadzonych w formie rozmówek o dziejach, sztuce, nauce, handlu i przemyśle danego kraju i opisujących jego widzenia godne miasta i zabytki. Kurs ten może być z powodzeniem stosowany przy nauce kultury w klasach wyższych. ✪ Kursy literackie składają się ze starannie dobranych ustępów z dzieł wybitnych pisarzy, prozą i wierszem. Podręcznik zawiera również krótką biografię każdego pisarza. ✪ Album piosenek z tekstami w osobnej książeczce nadaje się do szerszego stosowania na każdym stopniu nauki. ✪ Płyty lingwafonicz-

ne, sporządzone z doskonałego materjału, nagrane są świetnie przez pierwszorzędnych fonetyków świata. W żadnych innych wydaniach płyt niema takiego doboru „Namawiających" jak na płytach „Linguaphone". W nagrywaniu płyt angielskich wzięło udział 9 osób: A. Lloyd James, docent fonetyki w Uniwersytecie londyńskim; Prof. J. R. R. Tolkien, Oxford; Prof. H. C. K. Wyld, Oxford; D. Arundell, Cambridge; J. R. Firth, lektor fonetyki, Londyn; V. C. Clinton-Baddeley, Cambridge; Prof. Daniel Jones, prof. fonetyki w Un. Londyńskim oraz panie K. Fforde, Cambridge i M. Mac - Owan. Ucząc się języka francuskiego, uczeń słyszy głos prof. Berthon. prof. Desseignet, prof. Dr. Saurat, prof. Dr. Pawła Passy, Prezesa Międzynarodowego Towarzystwa Fonetycznego, prof. Daniela Michenot, profesora dykcji w Konserwatorjum Strasburskiem, którego po wielkiej wojnie wysłał umyślnie rząd francuski do Alzacji, aby się przyczynić do poprawienia wymowy francuskiej alzatczyków; pań Coustenoble, Tissier, Grémont i Noël - Vildé. Przy układaniu i rewizji tekstów pomocni byli prof. Pernot z Sorbony i Pallier, sławny filolog francuski. Niektóre wyliczone nazwiska mówią same za siebie. Stosując więc płyty lingwafoniczne w nauczaniu języków, umożliwiamy nauczenie się języka od najznakomitszych profesorów europejskich. ✪ Za dalszą zaletę płyt lingwafonicznych uważam ten fakt, że wnoszą one od pierwszej lekcji do sali szkolnej rodzaj nastroju, atmosfery właściwej danemu narodowi. Przejawia się to we wszystkiem: w rycinach, tekstach, typowych wyrażeniach idjomatycznyh, konwersacji. Umożliwia to wydobycie z nauki języka pewnych wartości wychowawczych. W każdej lekcji spotykamy takie elementy, które się dadzą wykorzystać doskonale dla pogłębienia wychowania. ✪ System „Phonoglotte", opracowany przez profesora Bolesława Kielskiego, jest mi na razie nieznany. Dużą zaletą tego kompletu jest fakt, że jest znacznie tańszy od kompletu lingwafonicznego. Uwzględnia on specyficzne potrzeby ucznia, którego językiem ojczystym jest język polski i wreszcie dostosowuje kurs nauczania do obowiązującego programu szkolnego w Polsce. Narazie został oddany do użytku powszechnego kurs francuskiego, 20 płyt, 40 lekcyj wraz

z podręcznikiem i słownikiem. Teksty lekcyj, słowniczek, zasady gramatyki opracował Prof. B. Kielski. Recytatorami tekstów na płytach są p. p. Paweł Rongier i Jan Fabre, profesorzy Instytutu Francuskiego w Warszawie. W opracowaniu są języki angielski i niemiecki. ✪ Dużo szkół w Polsce posiada gramofony i płyty, nieczęsto jednak są one używane. Metodyka użycia gramofonu w szkole jeszcze właściwie nie została opracowana i nauczyciele nie orjentują się, jak można używać płyt w poszczególnych fazach nauczania. ✪ Nauczyć języka obcego znaczy przekazać pewien system. Uczeń musi objąć wszystkie jego części składowe: fonetykę, składnię, styl i dykcję. Dziecko ucząc się języka ojczystego, przechodzi przez cztery fazy: echololję, zrozumienie, elokucję i refleksję. Ucząc się języka obcego, dziecko starsze nie przechodzi już fazy pierwszej, jednak przechodzi trzy następne. Nauczanie języka musi uwzględnić tę hierarchję naturalną i stąd w każdem elementarnem nauczaniu będą następujące fazy: 1) faza ćwiczenia fonetycznego, 2) faza rozumienia, 3) faza aktywnego mówienia, 4) faza myślenia w obcym języku (refleksja gramatyczna). Nauczanie musi przebiegać te fazy. Świat dźwiękowy musi uczeń zdobyć przed przyswojeniem pojęć, rozumienie musi poprzedzać mówienie, refleksja gramatyczna odbywa się dopiero wtedy, gdy zdobyto do niej materjał. Plan nauki musi być dynamiczny, to znaczy, że każdy dalszy rozwój ucznia wynika z wcześniejszych możliwości. ✪ Odnośnie do trzyletniego nauczania języka obcego w szkołach handlowych rozróżniam dwa stopnie. Dwuletni stopień niższy (najmniej po 3 godziny tyg., lepiej byłoby 4) ma na celu zdobycie poprawnej wymowy, dojście do zrozumienia, mówienia i myślenia w języku obcym. Można rozróżniać w nim następujące fazy: a) 6-tygodniowy trening fonetyczny, według nowej organizacji roku szkolnego mniej więcej do końca września, b) bierne rozumienie języka, mniej więcej do Świąt Bożego Narodzenia, c) okres wypowiadania się, połączony z nauką czytania i pisania, d) okres myślenia gramatycznego. ✪ Jednoroczny stopień wyższy (najmniej 4 godziny tygodniowo) ma za zadanie utrwalenie zdobytego systemu. Uczeń powinien zdać sobie sprawę, co umie i uzupełniać

braki. W chwili uzyskania odpowiedniej podstawy formalno - językowej przystępujemy do nauczania korespondencji handlowej, ściśle połączonej z nauką o kulturze gospodarczej danego kraju. Ponieważ niema jeszcze płyt, przystosowanych do nauczania tej części nauki języka obcego, można tu z powodzeniem stosować metodę nauczania pod kierunkiem. ✪ W jaki sposób należy używać płyt gramofonowych w poszczególnych fazach nauczania? Na to pytanie najlepiej odpowiedzieć: na każdej lekcji inaczej. Różne drogi prowadzą do Rzymu. Prof. Plaut rozróżnia dwa zasadnicze sposoby postępowania: syntezę na stopniu niższym i średnim, analizę na stopniu wyższym. Syntezą nazywa przedstawienie tekstu dźwięk po dźwięku, słowo po słowie, zdanie po zdaniu, by wkońcu stworzyć całość. Polega ona na wyzyskaniu popędów naśladownictwa dziecka i jego wrażliwości na dźwięk. Nagrywamy w klasie pierwsze zdania zupełnie nieznanego tekstu, dzielimy go na części i powtarzamy, aż do utrwalenia i bezbłędnego wyrecytowania usłyszanego. Uczniowie piszą tekst na tablicy, a nauczyciel przerabia go z klasą: kontroluje zapomocą pytań, czy go wszyscy uczniowie zrozumieli, omawia jego treść pod względem językowym, leksykalnym i gramatycznym, uwzględniając przytem wymowę, przyśpiew, rytm, tempo, wszystko przy żywej pomocy uczniów. Uczniowie sami piszą na tablicy, przyczem pisanie tekstu równocześnie z gramofonem sprawia im wielką radość, sami poprawiają błędy fonetyczne i ortograficzne, sami zestawiają analogiczne wyrażenia itp. Przy końcu ponownie słuchają gramofonu i powtarzają z nim razem tekst, aż wreszcie powtórzą go chóralnie i pojedyńczo bez towarzyszenia płyty. Tak opracowuje się następne zdania, aż do reprodukcji całości. W ten sposób można przerobić pół płyty w czasie jednej godziny szkolnej. ✪ Analizą nazywa Plaut kilkakrotne nagranie tekstu w całości, poczem następuje samodzielna praca uczniów, mająca na celu rekonstrukcję tekstu. W czasie nagrywania płyty uczniowie mogą robić sobie notatki, a następnie po ukończeniu słuchania opowiadają, co sobie z tekstu zapamiętali. Rozwija się bardzo ożywiona rozmowa, w której tu i ówdzie doda parę swoich słów i nauczyciel. Główne myśli pisze się na tablicy, na której

wkrótce znajdzie się plan lekcji. Nowe wyrażenia można w początkach nauki podać przed audycją, później zostają one wypisane łącznie z planem lekcji. W ten sposób przy pomocy pytań i uwag uczniów i nauczyciela odtwarza się cały tekst. W czasie jednej godziny szkolnej można sposobem analitycznym przerobić również pół, a nawet całą płytę. ✪ Z całym naciskiem należy przedewszystkiem zwrócić uwagę na jedną okoliczność. Zarówno w początkach nauki, jak i później nauczyciel nie powinien śpieszyć się. Nie zakres pracy rozstrzyga, lecz jej gruntowność. Nauczyciel musi nauczyć młodzież dokładnie słuchać, a w reprodukcji tekstu nie może tolerować najmniejszego odchylenia od płyty. Zwłaszcza w początkach, jeżeli nauczyciel będzie operował przybliżonemi wynikami, to odbije się taka tolerancja na całej późniejszej nauce.

Filip Podmiotko — Warszawa.

PROJEKT SZKICOWY PROGRAMU ŚLUSARSTWA DLA SZKÓŁ TECHNICZNYCH PRZY 160 GODZINACH NAUCZANIA

Jako długoletni praktyk nauczania rzemiosła miałem możność przekonać się, iż jedną z najwłaściwszych i najkrótszych dróg, prowadzących do celu — jest oparcie nauki rzemiosła na czynnościach i ich zawodach, a nie, jak dotąd miało miejsce, na bezkrytycznem wykonywaniu różnych przedmiotów. ✪ Sprawa programów nauczania rzemiosła była poruszaną przez instruktorów już od kilkunastu lat, lecz niestety nie wywoływała żadnego oddźwięku w sferach zainteresowanych. Na początku 32 roku do Zarządu Głównego S. N. S. Z. wpłynął wniosek Sekcji Instruktorów o powołanie komisji dla opracowania programów nauczania rzemiosła i przedstawienia tychże, czynnikom miarodajnym. Wniosek ten został przyjęty. Na zaproszenie Zarządu Głównego zgłosiło się kilkunastu delegatów ze szkół rzemieślniczych. technicznych i Politechniki Warszawskiej. Zasada nauczania rzemiosła, oparta na zapoznaniu ucznia z podstawowemi

czynnościami, jednogłośnie została przyjęta, lecz opracowanie programów z pewnych względów do skutku nie doszło. Mimo to Zarząd Sekcji Instruktorów nad sprawą programów do porządku dziennego nie przeszedł. Niejednokrotnie na łamach Głosu Szkoły Zawod. wskazywaliśmy, iż nauczanie rzemiosła w szkołach zawodowych nie stoi na wysokości swego zadania. (patrz: Głos Szkoły Zawod. rok IV Nr. 1 str. 28, Nr. 6 str. 292, Nr. 10 str. 452). ✪ Dzięki reorganizacji szkolnictwa zawodowego sprawa programów staje się znów aktualną, to też pozwalam sobie przedstawić projekt programu ślusarstwa dla szkół technicznych, przy 160 godzinach nauki (6 godz. tygodniowo w ciągu roku szkolnego).

Wstęp. 1. Zapoznanie z regulaminem warsztatów. 2. Wyznaczenie miejsca pracy. 3. Wskazanie i objaśnienie tablic umieszczonych na ścianie: a) z rysunkami roboczemi, b) z rysunkami narzędzi, c) z tablicami do gwintów. 4. Zapoznanie z postawą i ruchami, które winny być zachowane przy wykonywaniu pewnych czynności. 5. Zapoznanie z narzędziami: a) — nazwa, b) — praktyczne zastosowanie, c) — wartość, d) — cechy dodatnie i ujemne, e) — konserwacja. (objaśn. 2 godz.).

Praca przecinakiem. 1. Objaśnienie zasad pracy przecinakiem i młotkiem. 2. Ścinanie powierzchni żelaza. 3. Ścinanie i przecinanie krawędzi blachy grubości do 4 mm. 4. Przecinanie i wycinanie blachy grubości ponad 4 mm. na płytce lub kowadle. 5. Wycinanie otworów przy pomocy przecinaka w imadle. (pokaz 1 g.). 6. Ścinanie powierzchni płytki żelaznej. (wykon. 5 g.). 7. Nacinanie (ryflowanie). (wykon. 1 g.) 8. Przecinanie rur przecinakiem półksiężycowym. (pokaz ½ g.).

Praca wycinakiem. 1. Przecinanie grubszych sztabek. 2. Wycinanie rowków na płaszczyźnie. 3. Wycinanie rowków do klinów na wałkach. 4. Wycinanie rowków do klinów w tarczach. 5. Wycinanie rowków o podstawie prostej. 6. Wycinanie rowków o podstawie wklęsłej. (wykon. 6 g.). 7. Objaśnienie wykonywania powyższych czynności przy pomocy: a) piłki mechanicznej, b) strugarki, c) gryzarki, d) prasy, e) dłutownicy. (objaśn. 1 g.).

Prostowanie. 1. Prostowanie żelaza kształtowego. 2. Pro-

stowanie blachy (zakleszczanie). 3. Prostowanie przedmiotów hartowanych (wykon. 3 g.).

Praca pilnikiem. 1. Objaśnienie zasad piłowania. 2. Objaśnienie zasad sprawdzania piłowanej powierzchni. 3. Piłowanie płaszczyzn płytki żeliwnej o powierzchni 100 × 80 × 30 mm. a) według linji, b) według piennika, c) według kątownika. 4. Piłowanie krawędzi pod kątem. 5. Piłowanie rowków prostokątnych. 6. Piłowanie rowków łukowatych. 7. Piłowanie powierzchni wypukłej. 8. Piłowanie czopów w imadle stołowem. 9. Piłowanie czopów w imadle ręcznem. 10. Piłowanie płaszczyzn o pow. 30 mm^2 wg. linji. i kątownika z zachow. wymiarów do 0.5 mm. 11. Piłowanie z zachowaniem symetrji na oko. 12. Piłowanie krzywej wg. szablonu. 13. Piłowania otworów wg. wymiarów. 14. Pasowanie. (wykon. 50 g.).

Trasowanie. 1. Pokrywanie przedmiotów do trasowania kredą i siarczanem miedzi. Trasowanie przy pomocy szablonów. 3. Trasowanie na płaszczyźnie. 4. Trasowanie przestrzenne. (wykon. 3 g.).

Wiercenie otworów. 1. Schemat wiertarki. 2. Zakładanie pasów. 3. Zastosowanie biegów odpowiednio do średnicy skrawania i twardości materjału. 4. Uchwyty i ich praktyczne zastosowanie. 5. Kąty wierteł. (objaśn. 1 g.). 6. Szlifowanie wierteł piórkowych, spiralnych i czopowych. 7. Wiercenie otworów cylindrowych. 8. Wiercenie otworów stożkowych. (wykon. 2 g.). 9. Wiercenie nakładek (szajbek) do cyrkli. 10) Wiercenie wiertarką ręczną. 11. Wiercenie grzechotką. (pokaz 1 g.). 12) Rozwiercanie przy pomocy rozwiertaków, ręczne i na wiertarce. (wykon. 1 g.). 13). Skrzynki wiertnicze. 14. Wyjmowanie złamanych wierteł. (objaśn. ½ g.).

Spawanie. Pod spawaniem rozumiemy łączenie przy pomocy płomienia tleno-acetyl. i wodorow. lub elektrycz. Łączenie metali na gorąco, lutowanie miękkie i twarde. 1. Łączenie żelaza — cyną, mosiądzem, miedzią. 2. Łączenie cynku— cyną. 3. Łączenie miedzi — mosiądzem, cyną, miedzią. 4. Łączenie mosiądzu — cyną, srebrem. 5. Łączenie stykowe i na zakładkę. (wykon. 6 g.).

Gwintowanie. 1. Gwintowanie gwintownicą ręczną i automatyczną. 2. Gwintowanie otworów przelotnych. 3. Gwin-

towanie otworów ślepych do głębokości 5 mm przy średnicy ¼“. 4. Wyjmowanie gwintowników złamanych. (wykon. 3 g.).

Zabezpieczenie metali od utleniania się. 1. Pokrywanie tłuszczem. 2. Masowanie. 3. Zacieranie (szpachtlowanie). Lakierowanie. 5. Grafitowanie. (objaśn. ½ g.). 6. Czernienie na gorąco przy pomocy pokostu. (wykon. 1 g.). 7. Oksydowanie. 8. Werniksowanie. 9. Pokrywanie lakierem kryształowym. (objaśn. ½ g.).

Zwijanie. 1. Zwijanie sprężyn odręczne. 2. Zwijanie sprężyn na tokarni. 3. Zwijanie ażurów. 4. Zwijanie rur. 5. Wytłaczanie odręczne. (wykon. 6 g.).

Nitowanie. 1. Nitowanie pod nagłównik i na gładko. (wykon. 1 g.).

Docieranie. 1. Docieranie płyt z dokładnością do 0.02 mm. 2. Docieranie zaworów (grzybków). 3. Docieranie płyt na wiertarce przy pomocy przyrządu F. P. (wykon. 9 g.).

Szabrowanie. 1. Szabrowanie płyt na tusz — 5 punktów na 1“². 2. Szabrowanie łożysk na tusz i parę. 3. Sprawdzanie płaszczyzn metodą tuszową i metodą trójpapierową F. P (wykon. 9 g.).

Polerowanie. 1. Polerowanie odręczne i na tarczach. (wykon. 2 g.).

Rżnięcie metali. 1. Rżnięcie metali piłką ręczną, mechaniczną i nożycami. (wykon. 2 g.).

Montowanie. 1. Montowanie zespołów. (wykon. 15 g.).

Wykonywanie szablonów. (wykon. 12 g.).

Charakterystyka metali. 1. Rozpoznawanie żelaza, stali i żeliwa. a) po łamaniu, b) po złomie (strukturze), c) przy pomocy przecinaka, d) przy pomocy nagrzewania i raptownego studzenia. 2. Rozpoznawanie po iskrach: a) stali węglistej, b) żelaza, c) żeliwa, d) stali stopowej, e) stali szybkotnącej (pokaz 1 g.).

Obróbka termiczna (hartowanie). 1. Zapoznanie z własnościami żelaza i stali po nagrzaniu do czerwoności i raptownem ostudzeniu. 2. Objaśnienie momentu krytycznego dla wszystkich gatuków stali przy pomocy wykresu. 3. Pokaz i objaśnienie szkodliwości nagrzewania wysoko poza moment krytyczny (przy pomocy naciętej i zahartowanej sztabki) (objaśn. 1 g.). 4. Zapoznanie z wykresem momentu krytyczne-

go dla stali węglistej, stopowej i szybkotnącej. 5. Pokaz i objaśnienie zachowania się stali w stanie austenitu, martenzytu i osmondytu. 6. Wprowadzanie w osmondyt, czyli napuszczanie ciepłem wewnętrznem, zewnętrznem i przez opalanie. 7. Zapoznanie z nalotami, jako wskaźnikami stopnia temperatury. 8. Hartowanie stali szybkotnącej metodą Taylora i sposobem zwykłym przy pomocy powietrza. 9. Hartowanie narzędzi do skrawania. 10. Hartowanie narzędzi podlegających zderzeniom. 11. Hartowanie przyrządów wymagających dużej elastyczności (sprężyny, piłki do metali itp.) (wykon. 6 g.). 12. Własności i praktyczne zastosowanie różnych cieczy do hartowania. 13. Wyżarzanie stali, żelaza, żeliwa, miedzi i mosiądzu: (objaśn. ½). a) w piecach, b) w popiele, c) w wodzie mydlanej. 14. Określanie temperatury stali po barwie (przy nagrzewaniu). (wykon. 2 g.).

Nawęglanie płytkie. Pokaz ilustracyj! 1. Nawęglanie przy pomocy gazu świetlnego, żelazo - cjanko - potasu i past. (pokaz 1 g.).

Nawęglanie głębokie. 1. Nawęglanie przy pomocy węgla drzewnego, sadzy, skóry i kopyt. 2. Podawanie różnych proszków dla przyśpieszenia przewodnictwa ciepła. 3. Zabezpieczanie miejsc, niepodlegających nawęglaniu. 4. Sposoby otrzymywania drobnej struktury. (wykon. 3 g.).

Z ŻYCIA STOWARZYSZENIA

OKÓLNIKI I KOMUNIKATY ZARZĄDU GŁÓWNEGO.

38. Wytyczne dla autorów programów gimnazjów zawodowych: kupieckich, mechanicznych, stolarskich, bieliźniarskich i krawieckich zostały rozesłane przez M. W. R. i O. P. do szkół zawodowych. Prosimy kolegów o zgłaszanie swoich uwag i projektów w sprawie ewentualnych zmian i uzupełnień. ✪ 39. **Zjazd instruktorów.** Z. Gł: prosi o propagowanie uczestnictwa w Zjeździe Instruktorów, w dn. 2 listopada. Program zamieszczamy w numerze niniejszym. ✪ 40. **Fundusz Pośmiertny.** Regulamin F. P. przy Stow: został zatwierdzony przez VI Walny Zjazd Delegatów i ogłoszony w Nr. 2 „Głosu". Zarząd Główny proponuje uruchomić F. P. z chwilą wpłacenia wpisowego conajmniej przez 300 członków. Wypłata zasiłków na pierwszy rok wynosiłaby zł. 300.—. Wpisowe i składki wpłacają członkowie do Zarządów Kół.

Wobec wielkiej ważności sprawy prosimy o propagowanie jej wśród członków. ✪ 41. Kwitujemy z odbioru **składek:** Warszawa 300.—, Łódź 100; Płock 16,50; Lwów 110,36; Skałka k/Olkusza 22,25; Sambor 11,55; Królewska Huta 56,70; Grudziądz 49,50; Zakopane 36,34; Maczki 24,25; Jarosław 25,—; Kalisz 19,50; Poznań 131,—.

Sprawozdanie wydziału wykonawczego za czas od 2 lutego do 2 listopada 1934 r.

W związku z przyjęciem nowego statutu i nowym terminem Walnych Zjazdów, sprawozdanie niniejsze obejmuje okres tylko półroczny. ✪ Na zebraniu organizacyjnem z dn. 11 lutego Wydział Wykonawczy ukonstytuował się w sposób następujący: Prezes — kol. Koronkiewicz Władysław, wiceprezes — kol. Pawłowski Paweł, sekretarz — kol. Bartosikówna Jadwiga, skarbnik — kol. Lipa Aleksander, zastępca sekretarza — kol. Mokrzycki Marjan, zastępca skarbnika i kierowniczka Biura Pośrednictwa Pracy — kol. Osuchówna Janina. Członkowie Zarządu Głównego — kol. Dobrankiewicz Aleksander (Sekcja Instruktorów), kol. Mrozowska Jadwiga (Sekcja Szkół Handlowych), kol. Pietraszek Mieczysław (Sekcja Szkół Technicznych). Pozatem w skład Wydziału Wykonawczego wchodzili: kol. Kluźniak Stanisław (Sekcja Dyrektorów, kol. Schmidt - Madaliński Roman (Sekcja Szkół Dokształcających), kol. Milicer Kazimierz (Koło Warszawskie), kol. Wróblewski Kazimierz (Głos Szkoły Zawodowej). ✪ Wydział Wykonawczy odbył 8 zebrań. Posiedzenia Prezydjum odbywały się w miarę potrzeby. ✪ Pierwszą pracą Wydziału Wykonawczego było wykończenie **statutu,** którego zmianę uchwalił VI Walny Zjazd Delegatów. Statut zarejestrowany został już rozesłany Kołom. ✪ Jednocześnie Wydział Wykonawczy opracował **ankietę,** w sprawie uposażeń. Nadesłane 250 odpowiedzi dały bardzo obfity materjał, który posłużył za podstawę do **memorjału,** złożonego w Ministerstwie WR. i OP. (Wydrukowany w Nr. 5 „Głosu".) ✪ W myśl życzeń Kół w sprawie **Funduszu Pośmiertnego,** wyrażonych na kilku skolei Zjazdach, Wydział Wykonawczy opracował przepisy wykonawcze do przyjętego przez Zjazd regulaminu i zwrócił się do Kół z propozycją zbierania zgłoszeń, jednak oddźwięk był zbyt słaby i ta, tak bardzo, zdawałoby się żywotna sprawa, nie posunęła się naprzód. Usilnie również zabiegał Wydział Wykonawczy w Min. WR. i OP. i Komunikacji o uzyskanie **ulg kolejowych** dla całego nauczycielstwa szkół państwowych: o dodatnim wyniku starań komunikowaliśmy w okólnikach Kół. Dla ułatwienia nauczycielstwu zaznajomienia się z nowemi **tymczasowemi instrukcjami** dla szkół zawodowych, Wydział Wykonawczy wydał je drukiem. Rozeszły się szybko i obecnie rozporządzamy tylko niewielką ilością egzemplarzy instrukcyj dla szkół handlowych. ✪ Wobec wielokrotnie wyrażonych życzeń Kół Wydział Wykonawczy zwracał się w końcu roku szkolnego do uzdrowisk, o przyznanie ulg członkom Stowarzyszenia. Szereg uzdrowisk przyznało ulgi, o czem zawiadamialiśmy Kolegów

w Nr. 4 i 5 „Głosu". ✪ Również w końcu roku szkolnego Wydział Wykonawczy dorocznym zwyczajem zakrzątnął się około **propagandy szkolnictwa zawodowego.** Staraniem Wydziału Wykonawczego odbyły się dwa odczyty radjowe 1) mag. J. Kączkowskiej — O wyborze zawodu i 2 p. wiz. Antonowicza — Szkolnictwo handlowe a życie gospodarcze. Zapowiedziany odczyt p. inż. Piotrowskiego — Kilka słów o szkolnictwie technicznem i rzemieślniczem nie odbył się z przyczyn od Wydziału Wykonawczego niezależnych. ✪ Jedną z pierwszych większych prac Wydziału Wykonawczego był udział w pracach **Międzystowarzyszeniowej Komisji Norm,** w skład której z ramienia SNSZ wchodzili kol. dyr. Bobrowa i kol. Falkowski. „Warunki umowy o pracę" rezultat długich dyskusyj, zostały rozesłane Kołom w końcu ub. roku szkoln. W wyniku starań o utrzymanie łączności ze sferami gospodarczemi Zarząd Gł. S. N. S. Z. otrzymał zaproszenie od **Związku Izb Rzemieślniczych** do wydelegowania swoich przedstawicieli do Sekcji Kształcenia Zawodowego Reprezentować tam będą Stowarzyszenie kol. Lech Stanisław i kol. Kitzmanowa Zofja. W związku z reorganizacją szkół i potrzebą przygotowania nauczycielstwa do przewidywanych zmian Wydział Wyk. w porozumieniu z Min. WR. i OP. przystąpił do utworzenia **kursów korespondencyjnych,** dla nauczycieli szkół handlowych. Sprawa uzyskania koncesji jest w toku. Przedstawiciele Sekcyj odbyli **konferencję** w sprawie wytycznych do programów. Pierwsza część pracy nad sprawozdaniem nowego ustroju została dokonana. Wyszły wytyczne do programów dla szkół zawodowych. Przed nauczycielstwem staje olbrzymie zadanie — współpracy z Władzami Szkolnemi nad realizacją nowego ustroju, przez pracę nad programami i podręcznikami. ✪ Z Sekcyj Głównych pracuje Sekcja Instruktorów, która przygotowuje **I Ogólnokrajowy Zjazd Instruktorów,** ostatni z cyklu Zjazdów organizowanych przez Stowarzyszenie. Zjazd odbędzie się bezpośrednio przed VII Walnym Zjazdem Delegatów — 2 listopada r. b. Czynną jest również Sekcja Handlowa, która wystarała się o praktyki dla absolwentów szkół handlowych w porozumieniu z Izbą Przemysłowo - Handlową. Znaczne ożywienie dało się zauważyć w **Biurze Pośrednictwa Pracy** i objaw charakterystyczny — stale otrzymujemy zawiadomienia o wolnych posadach, nie mogąc obsadzić wszystkich. Prawda, że warunki, które ofiarowują szkoły, często nie są zbyt zachęcające. ✪ Wydział Wykonawczy usilnie starał się o podtrzymanie kontaktu z Kołami, informując je o swych pracach przez okólniki i komunikaty w „Głosie". ✪ Stowarzyszenie liczy obecnie 41 Kół i placówek, powstały nowe w Tarnowskich Górach, Maczkach. Koło w Tarnowie które zawiesiło swą działalność, zostało wznowione we wrześniu. Dużą opieszałość wykazują Koła w wypełnianiu przyjętych zobowiązań wobec Zarządu Głównego. Pomimo kilkakrotnych wezwań, tylko część Kół nadesłała wykaz członków i zestawienie należnych sum, wobec czego budżet Zarządu Głównego musi opierać się nietyle na ścisłych danych z Kół, ile na obliczeniach. wynikających z doświadczenia ubiegłych lat.

Bilans Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Zawodowych

za czas od 1.I 1934 do 31.VII 1934 r.

AKTYWA		PASYWA	
Kasa	84.46	Majątek	6 380.31
Pocztowa Kasa Oszcz. .	1.661.67	Fundusz Pośmiertny . .	4.50
Komunalna Kasa Oszcz.	765.15	Fundusz Amortyzacyjny	1.566.95
Ruchomości	4.178.85	Wierzyciele	658.80
Dłużnicy	1.990.43	Sumy Przechodnie . . .	470.—
Sumy Przechodnie . . .	470.—		
	9.080.56		9.080.56

Skarbnik
AL. LIPA

Prezes Stowarzyszenia
W. KORONKIEWICZ

Rachunek Działalności Zarządu Głównego S. N. S. Z.

za czas od 1.I. 1934 do 31.VII: 1934 r.

WPŁYWY			WYDATKI		
Składki członk.	8341.61		Koszty ogólne . .	4177.14	
Odsetki	5.99		„Gł. Szk. Zawod."	2820.04	
Biuro Pośr. Pracy	10.—		Fundusz Amortyz.	200.—	
Wydawnictwa . .	21.30	8378.90	Koszty Zjazdów	596.10	
			„Szkoła Zawod."	250.—	8043.28
			Dopis. do majątku		335.62
					8378.90

Wykonanie budżetu Zarządu Głównego S. N. S. Z.

za rok 1934 — od 1.I. do 31.VII. 1934 r.

WPŁYWY

	prel. 34 r.	wpłynęło	prel. 34/35
Składki	13.200.—	5.646.61	12.650.—
Składki zaległe	2.695.—	2.695.—	1.420.—
Odsetki		5.99	10.—
Biuro Pośr. Pracy		10.—	—
Wydawnictwa		21.30	50.—
Zwrot komornego za lokal			2.400.—
	15.595.—	8.378.90	16.530.—

WYDATKI

	prel. 34 r.	wydano	prel. 34/35
Koszty Zjazdów	600.—	596.10	600.—
Sekcje Główne	100.—	—	—
„Głos Szkoły Zawodowej"	4.465.—	2.820 04	6.000.—
„Szkoła Zawodowa"	500.—	250.—	500.—
Remont lokalu	—	—	200.—
Amortyzacja ruchomości	—	200.—	200.—
Druk Statutów	200.—	—	150.—
Straty na dłużnikach	—	—	50.—
Honorarja za odczyty	500.—	50.—	—

Wydatki ogólne:			
rozjazdy Zarządu	500.—	—	200.—
wydatki reprezentacyjne .	250.—	134.14	250.—
pensje personelu	2.400.—	1.025.—	1.800.—
świadczenia socjalne . . .	400.—	147.71	300.—
woźny usługa	1.200.—	560.—	1.200.—
komorne }		1.000.75	2.640.—
światło }		85.77	180.—
opał }	2,400.—	124.—	200.—
utrzymanie lokalu	100.—	49.55	100.—
tramwaje	120.—	39.25	120.—
telefon	675.—	386.70	700.—
materj. piśm. druki	400.—	182.95	400.—
porto	400.—	183.54	400.—
opłaty manip.	35.—	14.48	20.—
różne	250.—	193.90	220.—
	15.695.—	8.043.28	16 430.—
Urządzenie lokalu	300.—	—	100.—
	15.995.—	8 043.28	16.530—

Wykonanie budżetu „Głosu Szkoły Zawodowej"

za czas od 1.I do 31.VII 1934 r.

	prel. na 34 r.	wydano	prel. 34/35
Druk	3.400.—	2.092.43	4.000.—
Honorarjum redaktorskie . . .	600.—	345.—	600.—
Honorarjum autorskie	520.—	392.86	1.200,—
Porto, opakowanie	305.—	190.52	350.—
	4.825.	3.020.81	6.150.—
Ogłoszenia i prenumerata . .	360.—	200.77	150.—
	4.465.—	2.820.04	6.000.—

SPRAWOZDANIE RACHUNKOWE KOŁA WARSZ.

Stow. Naucz. Szkół Zawodowych

RACHUNEK DZIAŁALNOŚCI

za czas od 1.I.1933 do 31.VII.1934 r.

Koszty ogólne	1062.05	Składki bieżące	728.07
		„ zaległe	162.30
		Niedobór	171.68
zł.	1062.05	zł.	1062.05

BILANS ZAMKNIĘCIA

na 31.VII. 1934 r.

Kasa	11.90	Fundusz Koła	652.31
P. K. O.	305.19	Zarząd Główny	1748.19
K. K. O.	108.43	Sekcja Dyrektorów . . .	114.48
Kasa Poż. Osz.	600.—		
Ruchomości	972.83		
Sumy Przechodnie . . .	516.63		
	2514.98		2514 98

RACHUNEK FUNDUSZU KOŁA
wyciąg na 31.VII. 1934 r.

Zaległa pensja woźnego .	10.—	Stan na 31.VII. 1933 . . .	833.99
Niedobór r. 1934 (7 mies.)	171.68		
Stan na 31.VII. 1934 r. . .	652.31		
	833.99		833.99

Zarząd Koła Warszawskiego

SZKOLNICTWO GOSPODARSTWA DOMOWEGO

W dn. 2 — 13 lipca br. odbył się w Warszawie kurs dokształcający dla nauczycielek gospodarstwa. Kurs poświęcony był: 1. zagadnieniom praktycznego nauczania zawodu. 2. zagadnieniom pedagogicznym, związanym z zawodem. ✪ **A. Zakres zagadnień gospodarstwa domowego** obejmował tę, które bądź nie były uwzględniane dotąd wystarczająco przy nauczaniu tego przedmiotu, bądź prowadzone bez jednolitych założeń, koniecznych ze stanowiska racjonalności i ekonomji; wreszcie zagadnienia, wysunięte w ostatnim czasie przez życie, jak: dążenie do rozwoju przemysłu hotelarsko — pensjonatowego, właściwej organizacji w gospodarstwach zakładów opieki społecznej itp. W szczególności należy tu, wymienić: I Praktyczne ćwiczenia z rachunkowości warsztatu szkolnego i rachunkowości szkoły gospodarczej II. Praktyczne ćwiczenia z przetwórstwa, uwzględniające nowe kierunki w tej dziedzinie ze stanowiska ekonomji i nauki odżywiania. III. Praktyczne zaznajomienie z techniką przeprowadzania zadań konkursowych. IV. Urządzenie domu ze stanowiska jego mieszkańców i ze stanowiska estetyki. VI Zastosowanie zracjonalizowanych przyrządów. VI. Zagadnienie kształcenia pracowników gospodarstw rodzinnych i gospodarstw zbiorowych: ✪ a) przemysłu hotelowego i pensjonatowego, b) zakładów opieki społecznej z uwzględnieniem warunków doby obecnej. ✪ **B. Zagadnienia pedagogiczne:** I. Nauczanie zawodu w szkołach gospodarczych nowego ustroju, II. Korelacja w nauczaniu poszczególnych przedmiotów w szkołach gospodarczych, III. Wychowanie zawodowe w pracowni szkolnej, IV. Wychowanie zawodowe w organizacjach młodzieży. V. Praktyki zawodowe. ✪ Nowością było wprowadzenie do programu konkursów. Eksperyment ten wypadł bardzo dodatnio. Organizacja konkursów przedstawiała się jak następuje: **Do konkursów sprawności** stanęły po 2 zawodniczki. Pozostałe kursistki występowały w charakterze obserwatorek z prawem głosu doradczego wobec komisji sędziowskiej, w skład której weszły 3 osoby: przewodnicząca, zaproszona przez kierownictwo kursu i 2 delegatki, wybrane przez kursistki. Celem konkursu było zaznajomienie kursistek ze sposobem organizowania i oceniania wyników konkursu — oraz ustalenie pewnych norm dla czynności domowych. Do **konkursu estetycznego wykańczania potraw** stanął ogół kursistek. Każda z nich wykonała jedną potrawę, wybierając dowolnie 1 z następujących po-

traw: 1) kanapki; 2) sałatki; 3) inne zimne przystawki; 4) torty. Ocenę prac konkursowych poprzedził wykład o zasadach estetyki w życiu codziennem. — W skład komisji sędziowskiej weszły zaproszone przez kierownictwo kursu prredstawicielki świata artystycznego i zawodowego (po jednej) oraz wybrana przez kurs delegatka. Każda z prac kolejno została przedstawiona Komisji Sędziowskiej, która omawiała jej zalety i wady. (Jak z tego widać, konkurs nosił raczej charakter bezimiennego egzaminu, na którym nie szeregowano wyników według stopnia ich jakości). Do **konkursu na racjonalny jadłopis** dla rodziny robotniczej stanął również ogół uczestniczek. Jadłospis obejmował 3 całodniowe posiłki. Komisja, składająca się z kierowniczki kursu i 2 przedstawicielek, uznała, że żadna z prac nie odpowiada wymaganiom w zupełności. Jedynie fragmenty poszczególnych prac zasługiwałyby na wyróżnienie. ✪ Na omówienie zasługuje również opracowanie tematu „zadania nauczania gospodarstwa wobec potrzeb chwili bieżącej". Temat ten opracowały zaproszone przez Kierownictwo kursu 2 kusistki, reprezentujące szkoły, z różnych dzielnic kraju wg. schematu, przedstawionego im przez kierownictwo kursu. Zadaniem powyższych referatów było zaznajomienie kursistek, — na poszczególnym określonym przykładzie z działalnością nauczycielki gospodarstwa. Na tem podłożu rozwinęła się ożywiona dyskusja, której zadaniem było zreasumowanie i utrwalenie wyników kursu. ✪ Podkreślić należy niezwykle żywy oddźwięk, jaki kurs znalazł wśród nauczycielek gospodarstwa. Pomimo, że zawiadomienia o kursie przyszły już w połowie czerwca, pomimo, że uczestniczki nie otrzymywały ani diet, ani zwrotu kosztów podróży — ilość zgłoszeń przekroczyła znacznie ilość miejsc na kursie. Statystyka kursu przedstawia się następująco: ilość miejsc 40, przyjęto słuchaczek zwyczajnych 40, — nadzwyczajnych 9: — zaświadczenia z kursu otrzymało słuchaczek 48. Kierowniczką kursu była p. inż. Irena Laskowska. ✪ Poniżej podajemy tezy niektórych referatów.

Tezy referatu p. t. „Organizacje uczniowskie, jako teren samowychowania". (p. A. Komornicka).

1. Aktywność ucznia jest podstawowym postulatem nowoczesnej pedagogiki. Ponieważ inicjatywa i samodzielne, choć kontrolowane, poczynania młodzieży są nieodzownym warunkiem jej owocnej pracy w uczniowskich organizacjach, należy te organizacje uważać za doskonały teren rozwoju twórczych indywidualności. ✪ 2. O ile praca w organizacjach uczniowskich jest wykładnikiem poruszających młodzież idej, to przyczynia się znakomicie do przeobrażenia luźnych grup zbiorowości szkolnej w zespoły, kierowane wolą ogólną, w której się wypowiada duch grupy. Młodzież zaprawia się więc w organizacjach uczniowskich do najwartościowszej pracy społecznej. ✪ 3. Przy odpowiedniej selekcji i atmosferze wybitnie zawodowej, która musi zapanować w dobrze postawionej szkole gospodarstwa domowego, głębsze

zainteresowanie się uczennic sprawami fachowemi staje się nieuniknione. Otwierają się również możliwości poważniejszej współpracy ze starszem społeczeństwem, podejmowanie pewnych bardziej odpowiedzialnych przedsięwzięć. Takie bezpośrednie zetknięcie z życiem namacalnie uwydatnia rolę wybranej specjalności w całokształcie zagadnień ekonomiczno - społecznych i rozwija poczucie odpowiedzialności jednostki za stan gospodarczy kraju. To właśnie poczucie wraz z zamiłowaniem do zawodu, winno wszak charakteryzować obywatela zawodowca.

Tezy referatu p. t. „Warsztaty szkolne, jako teren pracy wychowawczej". (p. A. Komornicka).

1. Nauka gospodarstwa domowego, która jest umiejętnością organizowania życia prywatnego na tle życia społecznego, przedstawia przez swoją najbliższą człowiekowi życiowość specjalne walory wychowawcze. 2. Aby jednak warsztat szkoły gospodarstwa domowego mógł się stać skutecznie terenem pracy wychowawczej, musi być rozbudowany całościowo (dom), a nie ujęty w paru fragmentach (np. kuchnia, pralnia itp.). 3. Całościowo ujęta nauka gospodarstwa winna być osią polaryzującą dobór i układ materjału naukowego przedmiotów pomocniczych. 4. Tylko, a raczej przedewszystkiem, zamiłowana w swoim zawodzie nauczycielka - zawodowczyni będzie umiała wykorzystać zawód, jako tworzywo, narzędzie i środowisko, w którem się rozrasta według idealnego planu struktura duchowa przyszłego fachowca. 5. Wysoki poziom kultury gospodarczej, który uczennica winna zdobywać w szkole, nie może być cienką warstwą luźnych wiadomości gospodarczych, rozpraszających się pod wpływem różnorodnych czynników niwelujących, lecz specyficzną stukturą duchową wyższego rzędu, która według swego planu przeobraża rzeczywistość. 6. Cel powyższy może być wtedy tylko osiągnięty, jeżeli samorzutnie zdobywana doskonałość każdej najdrobniejszej czynności stanie się wewnętrznym motorem codziennych prac.

Tezy referatu p. t. „Ustrój szkolnictwa gospodarstwa domowego". (p. I. Laskowska).

1. Ustrój szkół gospodarstwa domowego posiada dużą elastyczność dzięki kursom, które mogą być bardzo różnorodne, obejmując zagadnienia bądź całościowe bądź fragmentaryczne. 2. Szkoły gospodarcze powinny być ogniskami kultury domowej w środowiskach, w których istnieją: dla spełnienia tego zadania powinny utrzymywać żywy kontakt z życiem zawodowem i ze społeczeństwem. Środkami do osiągnięcia tego celu są: 1) Organizowanie dokształcających kursów krótkoterminowych przy szkołach, 2) udostępnienie zwiedzania szkół, 3) przyjmowanie przez szkoły zamówień, 4) urządzanie odpowiednio pomyślanych wystaw szkolnych itp. 3) Szkoły przysposobienia w gospodarstwie rodzinnem dają elementy wiedzy i sprawności z zakresu pracy domowej: wiedzę tę mogą dziewczęta pogłębiać w poszczegól-

nych dziedzinach przy pomocy kursów jak np. kursu pielęgnowania niemowląt, kursu dietetycznego przyrządzania posiłków itp. 4. Zadaniem szkół gospodarczych jest wykształcenie nietylko techniczek w zakresie prac domowych lecz również (i przedewszystkiem) administratorek w odpowiednim zakresie, agentek handlowych gospodarstwa domowego oraz jednostek uspołecznionych, rozumiejących konieczność poparcia wysiłków indywidualnych akcją zbiorową. Stąd wypływa konieczność położenia nacisku na kalkulację, na zakupy artykułów codziennej potrzeby, na wykazanie korzyści, jakie zapewnia działanie zbiorowe.
Nauczycielka gospodarstwa powinna kłaść specjalny nacisk na wychowawczą stronę kształcenia w gospodarstwie domowem — w tym celu należy opracować plan wychowawczy, który omawiałby zamierzenia i środki ich realizowania. 5. W realizowaniu postanowień rozporządzania o organizacji szkolnictwa gospodarstwa domowego na specjalną uwagę zasługują paragrafy, które mówią: „ośrodek nauczania stanowi gospodarstwo rodzinne — (gospodarstwo zbiorowe). Szkoły gospodarcze muszą dążyć do scalenia umiejętności, nabywanych przez młodzież szkolną w zakresie prac domowych. W tym celu należy położyć nacisk na korelację przedmiotów nauczanych w danej szkole, stosować ćwiczenia łączone oraz dążyć do uruchomienia przy szkole warsztatów pracy zawodowej, jako terenu praktyki zawodowej dla uczennic. 6. Ze względu na obecny układ stosunków szkoły gospod. rodzinnego muszą w pewnej mierze uwzględniać również pracę w gospodarstwach zbiorowych. 7. Kursy gospodarstwa rodzinnego powinny objąć całe społeczeństwo kobiece; dla zrealizwania tego postanowienia należy współdziałać z organizacjami społecznemi, współpracując z nimi w zakresie propagowania kursów. ✪ Do organizacyj, których współpracę należy pozyskać należą: Związek Pań Domu, Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, Oddziały żeńskie Zw. Strzeleckiego i Zw. Harcerskiego, Rodzina Wojskowa, Policyjna, Urzędnicza, (Kolejowa), Koła Czynnych Kooperatystek i t. p.

Tezy referatu p. t. Zadania nauczycielki gospodarstwa w szkole niegospodarczej.

1. Nauczycielka gospodarstwa powinna stać się gospodarzem całego terenu szkolnego; wstępnym etapem jej pracy powinno być zbadanie terenu pod względem: 1) racjonalnego rozplanowania, urządzenia i utrzymania pomieszczeń o charakterze gospodarczym (ubikacje, natryski, składziki itp.), 2) ogólnego wyglądu zarówno uczennic jak personelu pomocniczego, 3) organizacji i techniki pracy personelu pomocniczego (woźni). 2. Nauczanie gospodarstwa winna dostosować do potrzeb uczennic, uwzględniając: 1) potrzeby zawodowe jak konserwacja inwentarza i t. p.; 2) fakt, iż spełnianie obowiązków rodzinnych będzie stanowiło poboczny zawód absolwentek szkoły. W myśl powyższego należy kłaść specjalny nacisk na: 1) umiejętność wykonywania pracy

w jaknajkrótszym czasie; 2) umiejętność zorganizowania i skontrolowania całej pracy; 3) umiejętność zdobywania wiadomości poza szkołą. ✪ 3. Program nauczania należy traktować, jako ramę; nauczycielka ma prawo uzupełniania go i przystosowywania do potrzeb lokalnych z zastrzeżeniem, by ta miana była rzeczowo umotywowana. ✪ 4. Najważniejszemi środkami, ułatwiającemi wypełnienie zadania są: 1) utworzenie sekcji gospodarczej w samorządzie szkolnym; 2) współdziałanie z resztą grona nauczycielskiego danej szkoły. ✪ 5. Organizowanie sekcji gospodarczej w samorządzie uczniowskim nie stoi w sprzeczności z hasłem uzawodowienia pracy samorządowej. ✪ 6. Tematami odpowiedniemi dla pracy samorządowej są: prowadzenie gospodarstwa na kolonjach letnich i obozach harcerskich, dożywianie uczenic, referowanie wydawnictw z zakresu gospodarstwa, badanie ruchu spółdzielczego w odpowiednim zakresie i t. p. ✪ 7. Uruchomienie sekcji gospodarczej samorządu szkolnego może częściowo zaradzić ujemnym skutkom, jakie pociąga za sobą nauczanie gospodarstwa w kl. I (zamiast w kl. III.): ✪ 8: Byłoby pożądane, aby nauczycielki gospodarstwa bez względu na typ szkoły, w jakiej nauczają, prowadziły osobiście gospodarstwa rodzinne; tą drogą najłatwiej osiągnęłyby związanie nauczania z życiem.

Tezy referatu p. t. Współpraca w nauczaniu poszczególnych przedmiotów w szkole gospodarczej. (p. M. Madurowicz)

1. Współpraca w nauczaniu poszczególnych przedmiotów, jest warunkiem realizacji postulatu, który mówi, że środkiem nauczania w szkole przysposobienia gospodarczego jest gospodarstwo rodzinne. Ośrodkiem nauczania w szkole Gosp.-Społecznej stopnia licealnego jest gospodarstwo zbiorowe o charakterze społeczno-wychowawczym. ✪ 2. Dla osiągnięcia jaknajlepszych rezultatów powinna współpraca odbywać się pod kierunkiem osoby, której zadaniem jest organizowanie nauczania i wychowania w szkole gospodarczej. ✪ 3. Cechy psychiczne osoby współpracującej i kierującej wpływają na dodatni lub ujemny wynik współpracy. ✪ 4. Technika współpracy winna być prosta i celowa.

Tezy referatu p. t. Kształcenie pracowników gospodarstw rodzinnych w związku z obecnemi warunkami ekonomicznemi. (p. H. Mamelokowa)

1. Życie rodzinne ulega w ostatnich latach dużym przeobrażeniom, spowodowanym między innemi: a) warunkami ekonomicznemi (kryzys gospodarczy, redukcje zarobków bezrobocie), b) rozwojem pewnych form życia społecznego (organizacji zawodowych, ideowych, szkolnych, sportu, turystyki itp.). 2. Kierowniczki gospodarstw domowych na wszystkich szczeblach społecznych nie są do tych zmian dostatecznie przygotowane co się objawia: a) złym stanem materjalnym (zadłużeniem) większości rodzin, b) nieskoordynowaniem biegu życia rodzinnego z życiem ogólno - społecznem.

Wnioski: 1. Idealnym typem pracownicy domowej będzie jedno-

stka zdolna do stworzenia w domu takich warunków, które najlepiej pod względem fizycznym i moralnym odpowiadają każdemu z członków rodziny i które harmonizują z życiem grupy społecznej, do której rodzina należy oraz z życiem całego państwa. 2. Kształcenie pracownic domowych winno uwzględniać aktualne potrzeby gospodarstw domowych dawać możność natychmiastowego zastosowania w domach uczennic nabytych przez nie w szkole wiadomości. 3. W szczególności szkoła gospodarcza rozwijać powinna w uczennicach umiejętność planowej pracy, planowego i zgodnego z wpływami wydatkowania pieniędzy, zaradność i praktyczność.

inż. I. L.

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ, DOTYCZĄCYCH SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO

1. DZIENNIK URZĘDOWY Min. W. R. i O. P. z dn. 30 maja 1934 roku Nr. 4 podaje: na str. 171 poz. 58. Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 26 maja 1934 r. (Nr. B. P. 8837/34 w sprawie zmian rozporządzenia z dnia 24 stycznia 1934 r. (Nr. B. P. 2752/34) o dodatkach służbowych. W rozporządzeniu tem, wchodzącem w życie z dniem ogłoszenia, z ważnością od dn. 1.II.1934 r. i dotyczącem dodatków służbowych, należnych nauczycielom szkół państwowych i publicznych, pozostających na etacie Państwa, z tytułu nauczania i zajęć nadliczbowych, oraz z tytułu pracy w szkołach zawodowych i specjalnych w charakterze wybitnego fachowca (Dz. U. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 poz. 3) wprowadza się zmiany następujące: ✪ 1) W tytule A o brzmieniu „Dodatki służbowe z tytułu nauczania we wszystkich typach szkół i pełnienia **czynności** instruktorskich w szkołach zawodowych" — po wyrazie **„czynności“** dodaje się wyrazy: **„asystenckich lub“**. ✪ 2) W § 1 o brzmieniu: „Nauczyciele wszystkich typów szkół za nauczanie-a instruktorzy warsztatowi w szkołach zawodowych za pełnienie **czynności** instruktorskich w godzinach nadliczbowych t. j. przekraczających wymiar ustalony w §§ 1—3, 7—11, 14—17 i 19—23 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dn. 24.I.1934 r. o wymiarze godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół (Dz. U. M. W. R. i O. P. Nr. 1 p. 4) otrzymują dodatek służbowy, nazwany w dalszym ciągu dodatkiem służbowym za godziny nadliczbowe“ — po wyrazie **„a“** dodaje się wyrazy **„asystenci i“** a po wyrazie **„czynności“** wyrazy **„asystenckich lub“**. ✪ 3) W § 2 p. a o brzmieniu: „Dodatek służbowy za godziny nadliczbowe wypłaca się: a) jeśli nauczanie, względnie pełnienie **czynności** instruktorskich w godzinach nadliczbowych trwa przez cały rok szkolny — przez 12 miesięcy — po wyrazie **„czynności“** dodaje się wyraz: **„asystenckich lub“**. ✪ 4) W § 4 punkt 3 o brzmieniu: „Stawki miesięczne dodatku służbowego za 1 godzinę nadliczbową w tygodniu są następujące: **dla** instruktorów szkół zawodowych (specjalnych) i instruktorów sztuk plastycznych, po wyrazie **„dla“** dodaje się wyrazy **„asystentów oraz“**.

2. DZIENNIK URZĘDOWY Min. W. R. i O. P: z dn. 30 maja 1934 r: Nr. 4 podaje na str. 172 p. 59. ✪ W rozporządzeniu Ministra W. R. i O. P. z dn. 26 maja 1934/Nr. B. P. 8836/34 w sprawie zmian rozporządzenia z dnia 24.I.1934 r. B. P. 2731/34 o wynagrodzeniu nauczycieli kontraktowych szkół państwowych i publicznych, opłacanych przez Państwo, wprowadza się następujące zmiany. w § 1 o brzmieniu: „Przez pełną liczbę godzin **nauczania** rozumieć należy ilość godzin **lekcyjnych,** określoną jako wymiar zajęć obowiązkowych nauczycieli etatowych w rozporządzeniu Ministra W. R. i O. P. z dnia 24.I.1934 r. (Dziennik U. M. W. R. i O. P. Nr. 1 § 4) po wyrazie **„nauczania"** dodaje się wyrazy: "względnie pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich" i skreśla się wyraz: „lekcyjnych". ✪ 2) W § 5 o brzmieniu: **„instruktorzy** kontraktowi w szkołach zawodowych otrzymują wynagrodzenie, równające się uposażeniu instruktorów etatowych od IX do VII grupy według indywidualnych umów w granicach etatów, wykazanych w budżecie" — wyraz **„instruktorzy"** zastępuje się wyrazami: „asystenci i instruktorzy", a po wyrazie „uposażenie" dodaje się wyrazy: „asystentów lub". ✪ 3) W § 9 ustęp (1) o brzmieniu: „Minister W. R. i O. P. może zezwolić, aby wynagrodzenie umowne kontraktowych **nauczycieli** lub instruktorów warsztatowych, było o jedną grupę wyższe od wynagrodzenia, określonego w §§ 2, 3, 4, 5 i 6, a to zależnie od ilości lat pracy nauczycielskiej lub praktyki zawodowej oraz kategorji wykładanych przedmiotów". — po wyrazie **„nauczycieli"** stawia przecinek i dodaje wyraz „asystentów" oraz przed cyfrą „2" stawia się cyfrę „1-a". ✪ 4) W § 9 ustęp (2) o brzmieniu: „Minister W. R. i O. P. może również przyznać wybitnym fachowcom,**nauczycielom,** lub instruktorom kontraktowym w szkołach zawodowych i artystycznych dodatkowe wynagrodzenie, wynoszące najwyżej 100% uposażenia otrzymywanego według dawnej grupy" — po wyrazie **„nauczycielom"** stawia się przecinek i dodaje wyraz „asystentom". ✪ 5) W 10 ustęp (1) o brzmieniu: „Przez godziny nadliczbowe rozumie się godziny nauczania, względnie pełnienia czynności istruktorskich, przekraczające wymiar godzin, ustalonych w §§ 1—3, 7—11, 14—17 i 19—25 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 24.I.1934 r. o wymiarze godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół (Dz. U. M. W. R. i O. P. Nr. 1 poz. 4 (2) Nauczyciele kontraktowi wszystkich typów szkół za nauczanie-a instruktorzy warsztatowi w szkołach zawodowych za pełnienie czynności instruktorskich w godzinach nadliczbowych otrzymują dodatkowe wynagrodzenie według określonej poniżej miesięcznej stawki za 1 godzinę tygodniowo (3) Za każdą nadliczbową godzinę nauczania otrzymują. ✪ Nauczyciel szkoły zawodowej lub instytutu sztuk plastycznych zł. 12. Instruktor szkoły zawodowej specjalnej lub instytutu sztuk plastycznych zł. 8". — zastępuje się wyrazy „pełnienie czynności" wyrazami: „pełnienie czynności asystenckich lub", w ustępie (2) po wyrazie „a" dodaje się wyrazy „asystenci i" oraz wyrazie „czynności" wyrazy:

„asystenckich lub", w ustępie (3) skreśla się wyraz „nauczania", wreszcie w punkcie 3 tegoż ustępu dodaje się na początku wyrazy: „asystent i". ✪ W tytule o brzmieniu: c) Wynagrodzenie nauczycieli i instruktorów kontraktowych niezajętych w pełnej liczbie godzin (z wyjątkiem nauczycieli publicznych szkół powszechnych), skreśla się wyrazy: „i instruktorów". ✪ 6) § 11 ustęp (1) o brzmieniu: „Nauczyciele kontraktowi, niezatrudnieni w pełnej liczbie godzin, otrzymują wynagrodzenie ryczałtowe, ustalone w zależności od ilości godzin nauczania w tygodniu, oraz określonej w niniejszem rozporządzeniu stawki wynagrodzenia miesięcznego za jedną godzinę nauczania tygodniowo w danej kategorji szkół i nauczycieli. (2) Za jedną godzinę nauczania w tygodniu otrzymuje nauczyciel szkoły zawodowej, nauczający przedmiotów kategorji 2 i 1 miesięcznie zł. 10.—, a nauczający przedmiotu kategorji 3 i 4 miesięcznie zł. 20.— (3) instruktor szkoły zawodowej specjalnej lub instytutu sztuk plastycznych miesięcznie zł. 8.—. ✪ Wymienione w ustępie poprzednim stawki dla nauczycieli i instruktorów w szkołach zawodowych i artystycznych, może Minister zwiększyć aż do 100% w stosunku do wybitnych fachowców" otrzymuje brzmienie następujące: ✪ „(1) Nauczyciel i asystenci oraz instruktorzy kontraktowi nie zajęci w pełnej liczbie godzin, otrzymują wynagrodzenie ryczałtowe, ustalone w zależności od ilości godzin nauczania względnie pełnienia czynności asystenckich lub istruktorskich w tygodniu, oraz określonej w niniejszem rozporządzeniu stawki wynagrodzenia miesięcznego za jedną godzinę wymienionych wyżej zajęć tygodniowo danej kategorji szkół i nauczycieli. (2) za 1 godzinę zajęć tygodniowo otrzymuje: nauczyciel szkoły zawodowej lub instytutu sztuk plastycznych miesięcznie od 7 do 25 zł. instruktor szkoły zawodowej specjalnej lub instytutu sztuk plastycznych miesięcznie zł. 5 do 12.— (3) Dla określenia właściwej stawki wynagrodzenia za 1-ą godzinę tygodniowo w przypadkach, przewidzianych w punkcie 2) lit. c) i punkcie 3) należy najpierw ustalić kwotę wynagrodzenia (§§ 4, 5, 6, 7) jakąby dany nauczyciel, asystent lub instruktor otrzymał, gdyby był zajęty w pełnym wymiarze, poczem podzielić wspomnianą kwotę przez ilość godzin obowiązującego wymiaru. Otrzymany iloraz zaokrąglony do dziesiątek groszy stanowi poszukiwaną stawkę z tem zastrzeżeniem, że nie może ona przekraczać w przypadkach, przewidzianych w punkcie 2) lit. c) złotych 25, a w punkcie 3) złotych 12.—. ✪ (4) Wymienione w ustępie poprzednim w punkcie 2) lit. c), d), e), f) i w punkcie 3 stawki może Minister zwiększyć aż do 100% w stosunku do wybitnych fachowców. ✪ 7. W 12 ustępie 3 o brzmieniu: „Kurator Okręgu Szkolnego lub Minister może upoważnić do zawarcia umowy dyrekcję zakładów naukowych. Umowa podlega zawsze zatwierdzeniu ze strony władzy, dającej upoważnienie. Z tego powodu zakład naukowy, upoważniony do zawarcia umowy, przesyła dwa egzemplarze umowy podpisane przez pracownika kontraktowego wraz z jednym odpisem tej umowy władzy upoważniającej. Władza zatrzymuje jeden

egzemplarz umowy w swych aktach, drugi zaś przeznaczony dla użytku interesowanego wraz z uwierzytelnionym odpisem zwraca dyrekcji właściwego zakładu naukowego" po zdaniu pierwszem wstawia się nowe zdanie w brzmieniu następującem: „Z nauczycielem, który uczy w kilku szkołach, zawiera wtedy umowę na łączną ilość godzin ta dyrekcja, która do zawarcia umowy została upoważniona.

W. H. W.

RECENZJE.

A. E. Balicki — Godziny polskiego..: Kraków 1934 — str. 51. — „Garść uwag na temat nauczania jęz. polskiego w średnich szkołach zawodowych". (taki jest podtytuł, dany przez autora, wyjaśniającego w ten sposób cel rozprawy) — niewątpliwie zaciekawi zainteresowane koła polonistów, sposobem ujęcia tematu i swobodną — niepozbawioną miejscami polotu, oratorską swadą. Nie na wszystkie przesłanki możemy się z autorem godzić. Nie odpowiada już, na szczęście, obecnej rzeczywistości obraz walki, toczonej przeciw polonistyce w imię zawodowości. Uznaną bowiem została w gimnazjach zawodowych zasada — Polski i polskości w nauczaniu. Następnie musimy się — wbrew autorowi — godzić z tem, że nie wszystkie pozycje poezji romantycznej dadzą się utrzymać w gimn. zawodowem — choćby np. w gim. handlowem ze względu na strukturę programu — no i dojrzałość umysłową młodzieży. Będą musiały znaleść miejsce w liceach zawodowych. Mimo — a raczej właśnie dla tej opozycji myślowej, którą rozprawka kol. A. E. Balickiego może obudzić — warta jest ona czytania i rozważań. Bezwzględnie natomiast trafne i przekonywające są wywody autora o stosunku współczesnej literatury do naszej rzeczywistości szkolnej i nieszkolnej. Autorowi — wytrawnemu poloniście należy się szczera wdzięczność za trafny wybór momentu, w którym jego rozprawka ukazuje się na rynku wydawniczym — w chwili rozpoczętej pracy nad programami jęz. polskiego. **W. K.**

Zygm. Leśnodorski — Samorząd uczniowski w szkole handlowej — Kraków 1934 — str. 82. — Mimo szczupłości rozmiarów rzecz o samorządzie imponuje mnogością spraw poruszonych i omówionych zwięźle a mimo to wyczerpująco. Możemy nawet powiedzieć, że tytułem skrzywdził autor swoją rozprawę — uznając ją za aktualną jedynie dla szkół handlowych. Uwagi jego mogą być z pożytkiem dla sprawy wychowania, zastosowane prawie w każdej szkole zawodowej typu średniego. R. I omawia założenia podstawowe — ideologję samorządu szkolnego — aktywną postawę uczniów, kwestję kompetencji i uprawnień samorządu, zasadę pełnej demokracji, kwestję elity moralnej i wpływającej na klasę. Świetnie i rzeczowo ujęty jest obraz trudności, na jakie tak pojęta organizacja pracy może natrafić w zespole klasowym (str. 18 — 19). Autor jest przytem zwolennikiem organizowania samorządu klasowego, obok którego równorzędnie, czasami nadrzędnie mają się rozwijać organizacje ogólnoszkolne i samorząd ogólnoszkolny t. zw.

gmina zbiorowa. R. II omawia wyczerpująco i jasno sprawę wychowania gospodarczego. R. III — jeden z najbardziej interesujących — daje doskonały i bogaty — choć harmonijnie skonstruowany program pracy na terenie gminy klasowej. ✪ Niesposób tu w wąskich ramach referatu omówić choćby pobieżnie całość zagadnień — tyle ich się nasuwa. Więc opieka nad porządkiem i czystością, finanse i składki, propaganda oszczędności, organizacja samopomocy naukowej. podręczne bibljoteczki klasowe, wykonywanie pomocy naukowych, ścienna gazetka szkolna, imprezy szkolne, zapoznanie się z terenem przyszłej pracy, wycieczki, kontakt z wsią, godziny dyskusyjne, imprezy towarzyskie— skrzynka projektów — oto spis najważniejszych form tej współpracy i tego współżycia młodzieży. Jeśli dodamy, że i następne rozdziały: IV o ogólnoszkolnych organizacjach uczniowskich (P. W., Harcerstwo. Koła Krajoznawcze, L. O. P. P. itd.) oraz V o samorządzie gminy zbiorowej zawierają taką samą moc. spraw jasno i rozumnie ujętych, a przekonywująco postawionych — to dojdziemy do wniosku, że rozprawa dra Z. Leśnodorskiego powinna się znaleźć w rękach każdego wychowawcy szkoły — nietylko handlowej — ale i zawodowej.

W. K.

T. S. H. — Lwów

PROGRAM WYCHOWANIA W SZKOLE HANDLOWEJ

Tymczasowa instrukcja w sprawie organizacji szkół handlowych zaleciła opracowanie na początku roku szkolnego, planu wychowawczego, podobnie jak to w szkołach średnich czyni się od lat dwóch. Potrzeba takiego planu w szkole nie wymaga uzasadnienia. Władze szkolne jednakże nie określiły bliżej, co taki plan ma zawierać, to też każda szkoła opracowuje plany wychowawcze na swój sposób. ✪ Z pierwszym bodaj drukowanym programem wychowawczym, pierwszym w literaturze polskiej, spotykamy się w sprawozdaniu T. S. H. we Lwowie. Program ten dotyczy minionego roku szkolnego 1933/34 i w zarysie, z małemi zmianami dotyczącemi tylko aktualjów szkolnych, będzie mógł służyć i na rok następny. Autorowie programu: Bulzacka, Hausvater i Kamieniobrodzki obmyślili program na poszczególne klasy i okresy. W związku z tym programem nasuwają się nam następujące zastrzeżenia: 1) Ponieważ jednak dla danej szkoły pozostają założenia ogólne niezmienne, należało wstęp ułożyć dla całego zakładu, a zmieniać co roku tylko część realizującą założenia ogólne. Założenia bowiem ogólne muszą objąć cały zakład, ponieważ szkoła musi mieć jednolity kierunek wychowawczy: na klasy natomiast i okresy winien być rozdzielony tylko ten materjał, który stanowi konkreta, zmieniające się z roku na rok. ✪ 2) Zalecenie, by wychowawcy na początku roku poznawali młodzież drogą ankiety, odnosi się do

pierwszego roku, a tu często ankieta zawodzi. To też winien wychowawca poznać warunki domowe na miejscu, z autopsji. 3) Wskazanem też jest wprowadzić w ogólne ramy planu t. zw. godziny przyjęć profesorów bądź w t. zw. okienkach lekcyjnych, bądź w czasie innym, wyznaczonym dobrowolnie przez każdego uczącego, aby dać rodzicom możność, podczas godziny przyjęć rozmówić się z uczącym na temat postępów młodzieży w nauce Gdy jednak dla uczących wystarczy jedna godzina w tygodniu, winni wychowawcy odbywać t. zw. godziny wychowawcze dla młodzieży, nadto godziny porad dla rodziców. Tych rzeczy omawiany program nie przewiduje. 4) Obok założeń ogólnych, które należało wyodrębnić, aby się nie powtarzały przy poszczególnych klasach, należało przewidzieć w grupie II-giej przedmioty nauczania i konkretne **przykłady** w obrębie tych przedmiotów które wszak również stanowią podstwę wychowawczą. ✪ Program wychowawczy szkoły, którą kieruję, wprowadził plan wychowawczy w roku szkolnym 1933/34, ułożony w ten sposób, że tworzy dwie grupy, mianowicie: założenia ogólne i realizację programu. W obrębie grupy I-szej, będącej niejako kanonem, przewidziane są następujące punkty: 1) cel wychowania 2) wychowanie religijno - moralne, 3) wychowanie obywatelsko - państwowe, 4) wychowanie gospodarcze, 5) wychowanie fizyczne, 6) wychowanie społeczno - towarzyskie, 7) wychowanie estetyczne, 8) wprowadzenie w świat dorosłych. Część II-ga, t. j. realizacja założeń ogólnych, przedstawia konkrety w obrębie każdego przedmiotu nauczania i wszystkie instytucje szkolne, które służą celom wychowawczym. Założenia ogólne przewijaja się, jak czerwona nić poprzez wszystkie przedmioty nauczania, co wzmaga akcję wychowawczą bardzo silnie. ✪ Ponieważ całe grono obowiązane jest znać założenia ogólne, nadto ponieważ obowiązane jest też realizować te założenia w obrębie swojego przedmiotu, zawarowana jest jednolitość kierunku wychowawczego szkoły. ✪ Ponieważ plan wychowawczy jest na terenie szkoły handlowej nowością, uważam za wskazane poruszyć tę sprawę na łamach naszego pisma, co więcej, zainicjować dyskusję celem ustalenia schematu takiego planu dla takich szkół, które z rozmaitych przyczyn nie zawsze mogą stworzyć program samodzielnie. Odchylenia miejscowe są oczywiście koniecznością. ✪ Dyrektorowi dr. F. Tomankowi należy się za wydrukowanie tego planu uznanie i o ile następny plan uwzględni uwagi krytyczne, będzie on mógł służyć za wzór wychowawczego programu, tak ważnego w dzisiejszej szkole zawodowej.

Dyr. S. Stendig — Kraków.

Prof. dr. L. Wł. Biegeleisen Szkoła a gospodarstwo narodowe. (Analiza rynku pracy ze stanowiska szkolnictwa zawodowego). Wydane z zasiłku Ministerstwa W. R. i O. P. Bibljoteka Pol. Tow. Ekon. we Lwowie Warszawa 1933 tom I str. XXIII + 234.

W świeżo wydanej pracy prof. Biegeleisen omawia ze stanowi-

ska ekonomicznego i statystycznego zagadnienie dostosowania szkolnictwa i przysposobienia zawodowego do potrzeb gospodarstwa narodowego. ✪ W tej dziedzinie brakło dotąd, nietylko zresztą u nas, badań monograficznych, ustalających istotny związek między szkolnictwem zawodowem, a poszczególnemi gałęziami produkcji, między podażą a zapotrzebowaniem na rynku pracy sił roboczych, z uwzględnieniem stanu faktycznego i tendencyj oraz możliwości rozwoju. ✪ Praca prof. Biegeleisena ujmuje poraz pierwszy w literaturze polskiej zagadnienie ilościowego zapotrzebowania dla celów szkolnictwa i przysposobienia zawodowego sił robotniczych i pracowniczych, ustalając w ten sposób niezwykle doniosły dla struktury naszego przemysłu i szkolnictwa zawodowego, oraz rynku pracy i gospodarki materjałem ludzkim, stosunek sił o kwalifikacjach wyższych, średnich i niższych do elementu nawpół i niewykwalifikowanego. Materjał statystyczny uzupełniony jest analizą gospodarczą poszczególnych gałęzi produkcji górniczej i przemysłowej. ✪ Kwesja robotnicza i dynamika rynku pracy jest naświetlona w powyższej pracy z dwojakiego stanowiska: 1) ilościowego, które stara się cyfrowo ująć kontyngent zapotrzebowania w poszczególnych gałęziach produkcji, oraz 2) przypuszczalnych zmian, jakie zajdą w najbliższej i dalszej przyszłości pod wpływem racjonalizacji naszej wytwórczości i konjunktur ekonomicznych.

PRENUMERATA ROCZNA ZŁ. 6— PÓŁR. 3.50

CENY OGŁOSZEŃ

	1 raz	2 razy	3 razy
1/1 str.	90 zł.	150 zł.	250 zł.
1/2 „	50 zł.	80 zł.	145 zł.
1/4 „	20 zł.	50 zł.	85 zł.

Wydawca: **Zarząd Główny Stow. Nauczycieli Szk. Zawodowych.**

Redaguje: **Komitet Redakcyjny.** Redaktor nacz. i odpow. **K. Wróblewski.**

Należności za ogłoszenia i prenumeratę prosimy wysyłać na konto Zarz. Głów. P. K. O. Nr. 17.575. Redakcja zastrzega sobie prawo czynienia koniecznych zmian w tekście. Rękopisów ani maszynopisów nie zwracamy.

ADRES REDAKCJI I ZARZĄDU GŁÓWNEGO:

Warszawa, Żórawia 9 m. 5, tel. 9-86-88.

Druk Piotra Laskauera w Warszawie, Marjensztadt 8. Tel. 222-39.